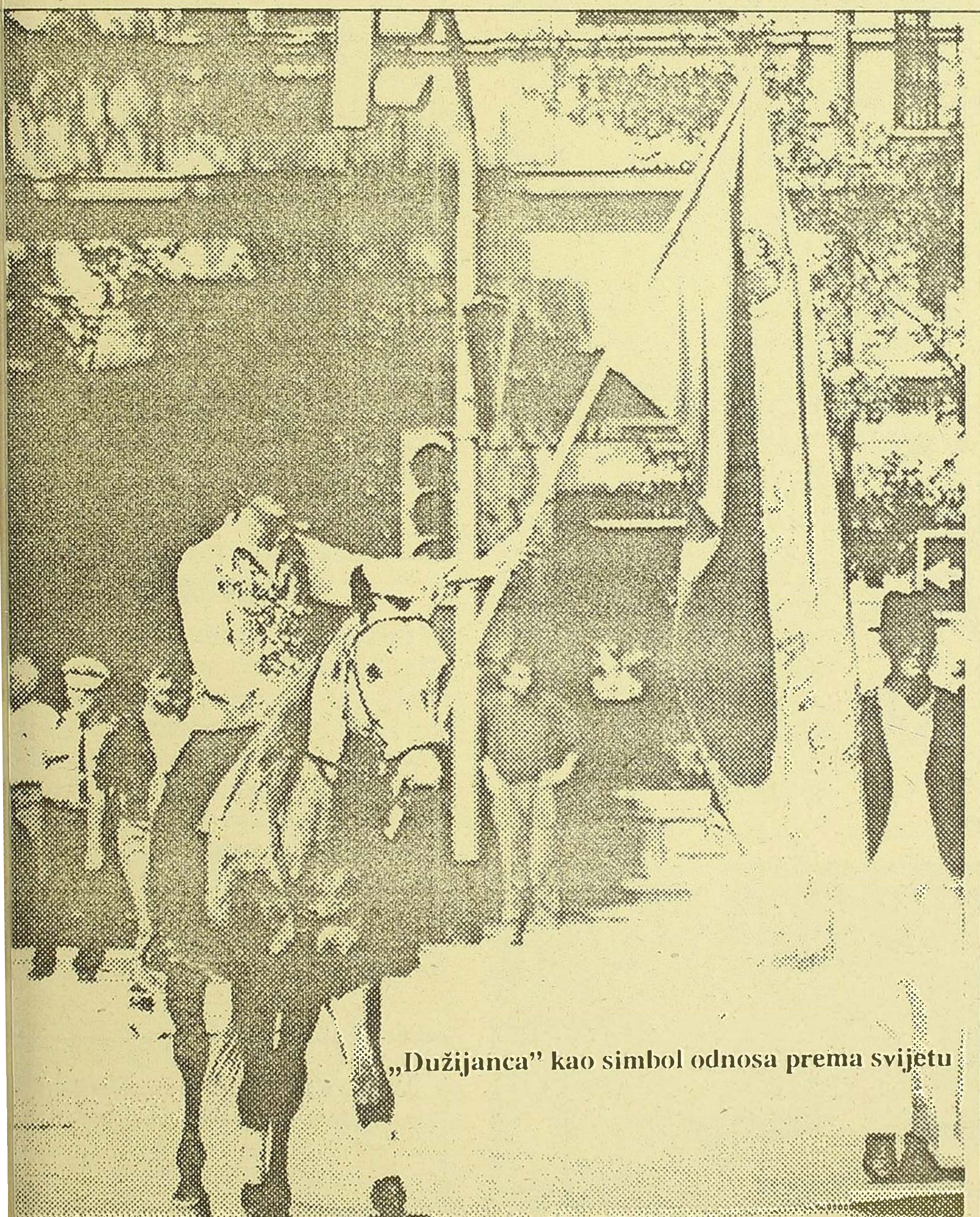

subotički dvotjednik

Godina III. • Broj 55 • 24. kolovoza 1996. • Cijena 2 dinara

„Dužijanca” kao simbol odnosa prema svijetu

Dostojanstveno prikazivanje zahvale

Centralna proslava žetvenih svečanosti „Dužijanca 96” koja već nekoliko godina funkcionira kao spoj crkvene i gradske dužijance, održana je u nedjelju 11. kolovoza pod pokroviteljstvom Skupštine općine Subotica i u organizaciji Organizacijskog odbora, kojeg predstavljaju predstavnici HKC „Bunjevačko društvo” te predstavnici lokalne gradske samouprave.

Centralnoj svečanosti prethodile su brojne manifestacije: „Etno park”, izložba stare poljodjelske opreme i pribora, na Trgu slobode u petak 9. kolovoza. Istog dana održana je književna večer u organizaciji Instituta „Ivan Antunović” posvećena Miroljubu Anti Evetoviću, kao i izložba slamarki u vestibulu Gradske kuće. (nastavak na str. 2)

Subotičani ponovno proslavili Szent Istvana

Začetnik kršćanstva u Mađara

Nakon dugo dugo godina ova sredina ponovno je 20. kolovoza proslavila veliki mađarski blagdan: Szent István (Sv. Stjepan), koji je također blagdan novoga kruga. Kako je, na centralnoj proslavi na paličkoj Ljetnjoj pozornici rekao István Pásztor, predsjednik OO Saveza vojvodanskih Mađara, veliki broj okupljenih ukazuje da je i ubuduće potrebno organizirati slične proslave. Na proslavi, koju su organizirali lokalna samouprava i SVM, bio je prisutan i veleposlanik Republike Mađarske János Tóth.

Povijesničar dr. Antal Hegedűs govorio je o životu kralja Istvána koji je Mađare preveo u red kršćanskih naroda. Dopredsjednik SVM i savezni zastupnik Mihály Szecsei istaknuo je da upravo ovaj dan predstavlja dan očuvanja nacionalne svijesti kod Mađara.

U daljnjem programu proslave Szent Istvána nastupili su članovi Udruženja recitatora vojvodanskih Mađara kao i kulturno-umjetničko društvo iz Ruskog Sela. Također, u dvorištu sindikalne vile pred oko 100 prisutnih István Silling govorio je o narodnim običajima vezanim za ovaj dan, a palički župnik József Leicht posvetio je kruh ispečen od novoga žita. „Narodno veselje” nastavljeno je do kasnih večernjih sati uz sudjelovanje KUD „Lifka Sándor” s Hajdukova. (k. c.)

KUD

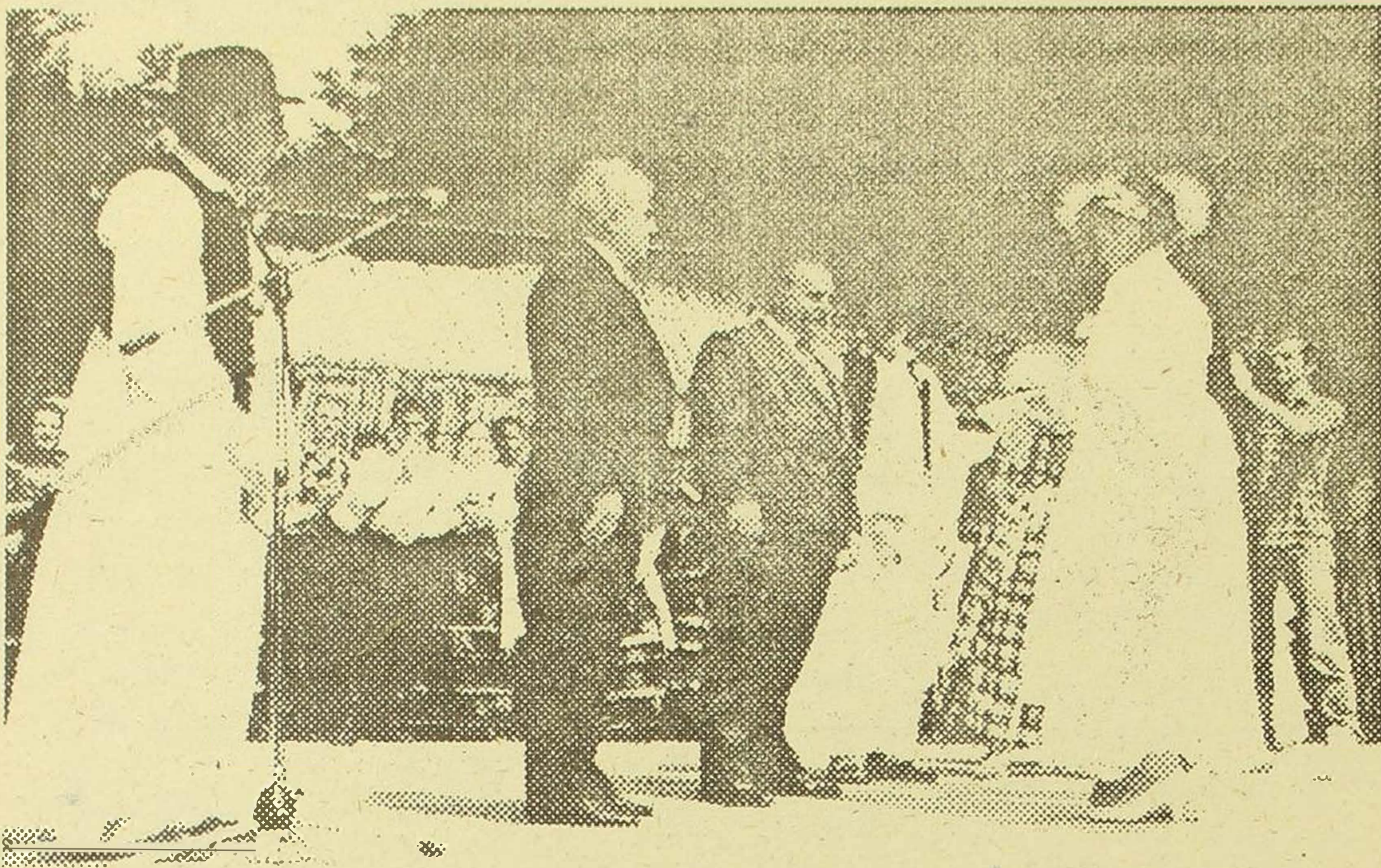
Izbori

Da nije gospodarskih razloga i vremenskih (ne)prilika tko zna da li bi kod nas, u državi u kojoj je podosta toga mogućeg, izbori za Vijeće gradana Savezne skupštine bili uopće raspisani. Ovako, jeftinije je a i izbjeći ćemo opacine zime, moći ćemo birati najviše zakonodavno tijelo naše demokratske države 3. studenoga. Birati i izabrati. Ali koga?

Formalno labavo sjedinjene „lijeve” partije, ali zato na temelju novca, moći i vlasti unisono presjedinjene, nadaju se i omamljuju glasove birača u prepoznatljivoj lakoći gorkoga života u obećanjima. Jer, ništa se njihovo nije ispunilo. S druge strane, slabi gemiš partija „centra”, okupiran je daleko većim problemom: tko je ljepši i pametniji, te tko je koga, kako i koliko puta u novinama nazvao i panjkao. Djeluju isuviše bezazleno, ali i politički istinitije od onih drugih. Mame nas uvjeravanjem da će s njima biti bolje. A što čine? Spletkare kao usidjelice. Trećih snažnih u zatvorenom krugu iščekivanja glasovanja nema.

A nekome ćemo morati dati glas. Svi po jedan. Za utjehu, na koncu, jedino smo u ovoj stvari svi jednaki.

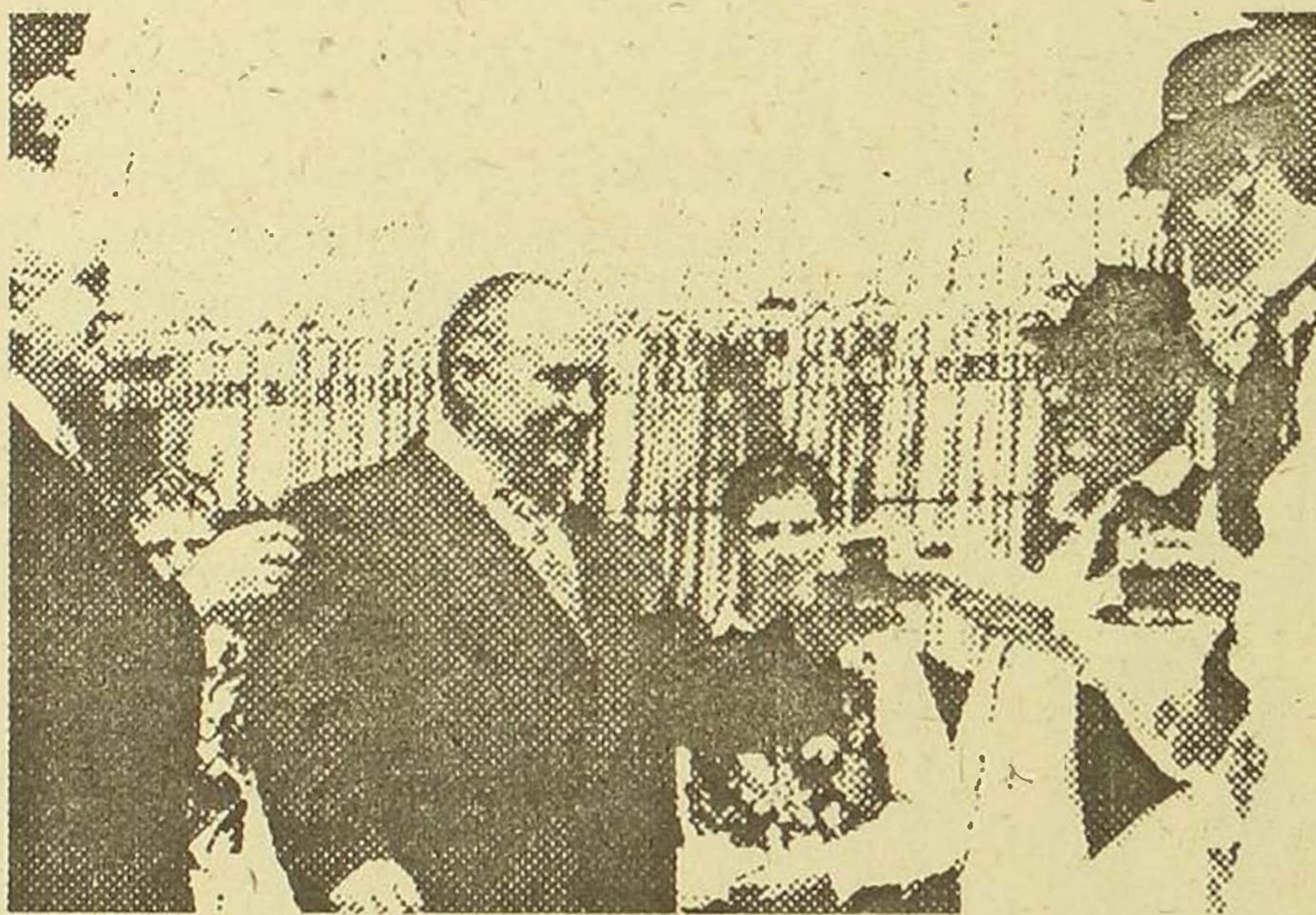
Tomislav Žigmanov

Pridaja kruva baći i od varoši

(nastavak sa str. 1)

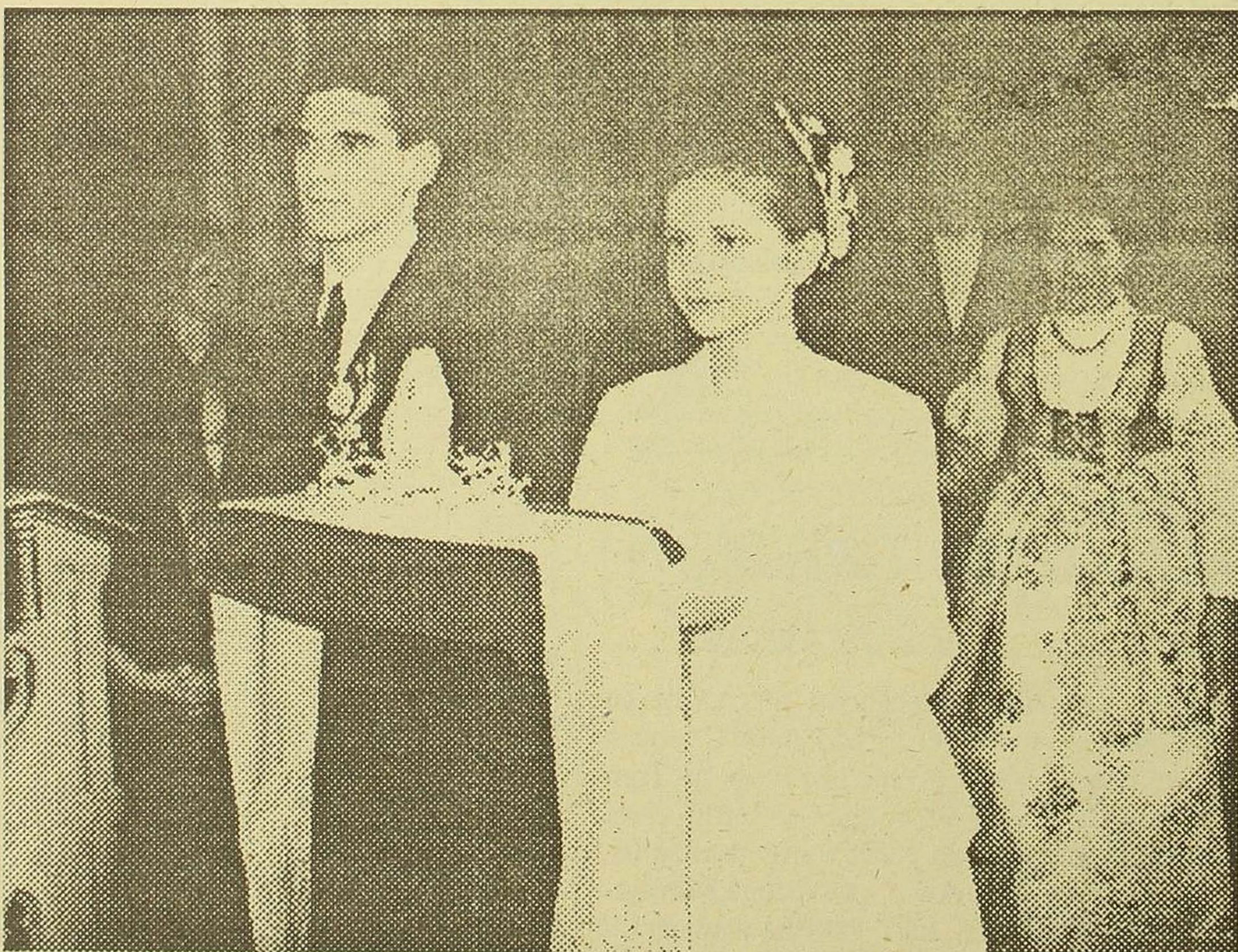
U subotu 10. kolovoza na Trgu žrtava fašizma otkrivena je bista Miroljubu, održano je svečano večernje u katedrali i na kraju „Skupština risara” na Trgu slobode. U nedjelju svečano slavlje počelo je blagoslovom i ispraćajem bandaša i ban-

Gazda od varoši i risari: nazdravlje!

dašice u crkvi sv. Roka u Keru u 9 sati. Veselim „kraljičkim pismama” povorku su iz Kera ispratili i kraljice. U 10 sati u parku ispred katedrale započela je svečana liturgija koju je predvodio nadbiskup beogradski i metropolit dr. Franc Perko u koncelebraciji sa subotičkim biskupom Iva-

nom Péntzesom i svećenicima Subotičke biskupije. Svečanoj misi prisustvovali su, pored predstavnika lokalne samouprave na čelu s gradonačelnikom Józsefom Kaszom, i potpredsjednik republičke Vlade Svetozar Krstić, dr. Rolf Kraus savjetnik Veleposlanstva Savezne Republike Njemačke, Aleksandar Skenderović, pomoćnik za konzularne poslove u Uredu Republike Hrvatske u Beogradu, predstavnici veleposlanstava Austrije i Mađarske, gradonačel-

Ovogodišnji simbol Dužijance u rukama bandaša i bandašice

nici iz Mađarske i Vojvodine, društveno-političke organizacije. Organizacijski odbor „Dužijance '96”, te nekoliko tisuća vjernika. U propovijedi je dr. Perko istaknuo glavnu misao koja prožima ovakvo slavlje: radost i zahvala Bogu. Pored ostalog, u tom kontekstu naglasio je da budućnost ima samo jednu pravu putanju. Nakon svečanog misa povorka na čelu s barjaktarom krenula je na centralni gradski trg. Iza barjaktara slijedila su djeca u narodnoj nošnji, kraljice, 14 folklornih ansambala iz Vojvodine i Mađarske, konjanici, fijakeri s bandašima i bandašicama iz okolnih naselja te pratioci ovogodišnjeg bandaša i bandašice „Kruna” koju su nosili ovogodišnji bandaš i bandašica koja simbolizira sklopiljivost i snagu u zajedništvu. U rukama izrađenim od slame stav zahvalnice, izradila je Marija Ivković Ivandekić, subotička slamarka. Gordana Francišković i Zvonimir Kujundžić, glavni bandaš i bandašica predali su gradonačelniku Józsefu Kaszom kruh od ovogodišnjeg žita. U govoru održanom nakon toga gradonačelnik je ukazujući na nezahvalan položaj poljoprivrede, izjavio kako se nada da će i Vlada Republike Srbije shvatiti da se ovako više ne može. Povorka je do centralnog gradskog trga prošla uz brojno prisustvo građana pjevajući i igrajući, prikazavši veliko bogatstvo i jedinstva u različitosti. Uslijedio je prijem kod gradonačelnika u Gradskoj kući i ručak za uzvanike u HKC „Bunjevačko kolo”. Tradicionalno bandašicino kolo odražano je na dvorištu župne crkve u Keru do kasno u noć.

Nela Skenderović

Ispravka

Grubim previdom, u prošlom broju „Žiga” na strani 8 potkrala nam se nedopustiva greška. Naime, u tekstu „Mojsije i proroci” u rubrici „Upoznajmo Bibliju”, u prečenicima stoji: „Kad se Mojsije objavio Bog na Sinaju da ga oponumotiči za vodu i izbavitelja svog Naroda...” Ona bi trebala, zapravo, prema izvorniku glasiti: „Kad se Mojsije objavio Bog na Sinaju da ga oponumotiči za vodu i izbavitelja svog Naroda...” Ispričavamo se autoru Bonaventuri Dudi, kao i svim čitateljima.

Uredništvo „Žiga”

Žig broj 55

Izdavač: HKC „Bunjevačko kolo”

Adresa uredništva: Subotica

Preradovićeve 4

Telefon: (024) 22-927

Osnivač i glavni i odgovorni urednik:

Vojislav Sekelj

Zamjenik glavnog i odgovornog

urednika: Tomislav Žigmanov

Uredništvo: Lazar Merković, Ivan

Rudinski, Nela Skenderović, Dragan

Vidaković

Korektor: Mirko Kopunović

Tehnički urednik: Ivan Hegediš

Tisak: „Globus”, Subotica

List je registriran kod

Ministarstva za informiranje

Republike Srbije pod brojem 1620 od

25. travnja 1994. godine

„Žig” izlazi svake druge subote

Žiro račun: 46600-678-7-3551

Ogled

Narcisoidnost lidera kao uzrok stranačkog raskola

Pretjerani osjećaj osobne važnosti, krajnja egocentričnost i opsjednutost samim sobom, sigurnost u krajnji „uspjeh“, osjećaj nevemoćnosti, neranjivosti i nepogrešivosti samo su neke od osobina narcisoidnog lidera neovisno od političke razine na kojoj se nalazi i referentnog političkog okvira unutar kojeg djeluje. U stalnoj je potrazi za obožavanjem i pažnjom, i više je okupiran ranjivostima nego li biti stvari. Ima stalnu potrebu za umirivanjem samog sebe, stalno je opsjednut time kako dobro radi i koliko dobro drugi ljudi misle o njemu. Pretjerano je osjetljiv na bilo koju kritiku koja u njemu budi bijes, osjećaj inferiornosti, srama, poniženja i ispraznosti.

Njegovi međuljudski odnosi su u pravilu poremećeni. On je sklon idealiziranju s jedne i nipodoštavanju drugih ljudi s druge strane. Budući je opčinjen samim sobom on nije u stanju uživiti se u osjećanja drugih ljudi (nedostatak empatije). Druge ljude doživljava kao svoje prošireno Ja. Oni postoje samo zato da mu se dive i da mu zadovoljavaju. Okružuje se svojim obožavateljima i zahtjeva od njih neprekidno ulaganje i laskanje. Međutim, kada ovi „obožavatelji“ više ne koriste u njegovoj psihološkoj ekonomiji, oni tada bivaju odbačeni bez toga da se njihov lider više i okreće za njima. Odbačeni su očito potrešno mislili da ih njihov lider visoko cijeni i uvažava. Njihovo je ulaganje lider stvarno cijenio, ali ih nije doživljavao kao zasebne pojedince sa svojim vlastitim potrebama i stavovima.

Narcisoidni lider od drugih ljudi očekuje poseban tretman; očekuje da se uradi ono što on želi i što je zamislio, i opasno će se odaljiti ako oni oko njega ne žive u skladu s njegovim zahtjevima i stavovima, ma koliko oni u datom trenutku bili nerazumni. On u pravilu negira potrebe drugih ljudi da se u njegovoj okolini razvijaju u bilo kom pogledu. Arogantnost, prezir i osetoljubivost su karakteristični za narcisoidnog lidera. On jednostavno nije sposoban održati lojalnost prema drugim ljudima duže vrijeme.

Ipak, on je u biti veoma ranjiv i poduzima komplicirane psihološke manevre kako bi izbjegao da bude povrijeđen. Budući da su svakve osobe psihološki toliko ranjive, one ne mogu priznati svoje neznanje. Zbog toga naju poteškoće u učenju i uviđanju realnosti, jer učenje samo po sebi podrazumijeva priznavanje nedostatka znanja. Upravo stoga narcisoidni političar zauzima pozu dogmatičke sigurnosti i nepogrešivosti, a bez kritičnog poznavanja stvari. Ova poteškoća u svajanju znanja je u direktnoj vezi s njego-

vom preosjetljivošću na bilo kakvu konstruktivnu kritiku. Ako politički narcis želi vidjeti samog sebe kao savršenog i briljantnog, onda mu nitko ne može pružiti neko novo (sa)znanje niti tražiti pogreške u njegovom razumijevanju stvari.

Zanimljiv je način na koji upotrebljava govor. Za njega govor nema funkciju komunikacije ili razumijevanja već u prvom redu služi za održavanje uvjerenja o svojoj vlastitoj vrijednosti. Zato se koji put ima dojam da on govori samom sebi. Njegov govor fluktira između krajnje apstraktnog i krajnje konkretnog govora.

Savjest narcisoidnog lidera određuje vlastiti interes, odnosno koristoljublje. To je jedna „fleksibilna“ savjest. On iskreno vjeruje da ima visoke principe i skrupule, ali veoma brzo može promijeniti svoje pozicije i opredjeljenja sukladno kako se „mijenjaju okolnosti“. Njegova osuda čudorednih posrnuća često je u suprotnosti s njegovim vlastitim ponašanjem.

U slučaju da suradnici ugrožavaju njegovu sliku o vlastitoj veličini, pameti i značaju on će pristupiti rekonstruiranju realnosti na taj način što će ih omalovažavati, izbjegavati, denuncirati kod ostalih svojih pristaša, i konačno nastojati ukloniti. On će se okružiti pojedincima koji će ga nekritički uvjeravati o savršenosti njegovih planova i postupaka. Pažljivo će ga čuvati od bilo kakvih po njega neugodnih saznanja. Okruživši se ovakvim pojedincima on će uglavnom biti van dodira s političkom stvarnošću. Pojedinci koji pokušaju „ugroziti“ njegovu ovako narcisoidno iskonstruiranu stvarnost neminovno će najprije naići na podozrenje, zatim osudu i, na posljetku, biti prisiljeni da se ili sami udalje iz njegove sjene ili će ih pak on sam „forumski“ udaljiti da mu više ne zagaduju njegovu sredinu. (Očito je da ima visoko razvijenu političku ekološku svijest).

Zanimljiva je psihološka konstalacija njegovih suradnika „obožavatelja“. To su najčešće oni pojedinci koji doživljavaju vlastitu vrijednost i samopoštivanje tek onda kada „imaju odnos“ i poistovijete se sa svojim liderom „idolom“. To su osobe kod kojih je u značajnoj mjeri prisutan osjećaj manje vrijednosti i različiti oblici neadekvatnosti. Jedan od načina rješavanja ovih dubokih unutrašnjih konflikata jest vezivanje za „idola“ kojeg percipiraju kao moćnog, prestižnog, pametnog i visoko ambicioznog. Poistovjećujući se sa svojim „idolom“ oni u svojoj uobrazilji poprimaju njegove osobine i aspiracije koje smatraju veoma poželjnim u funkciji uspostave identiteta. Oni tako postaju moćni, značajni, pametni... „Idol“ je dakle njihov Alter Ego, odnosno njihovo prošireno Ja. Upravo stoga svaki napad na njihovog „idola“ doživljavaju kao napad na vlastitu osobnost i integritet. Oni će ga stoga uvijek braniti i izražavati agresivnost prema svima onima koji ne dijele sliku o njihovom „idolu“. Ne treba, međutim, zaboraviti da ti „obožavatelji“ istodobno gaje latentnu netrpeljivost, odnosno duboko potisnutu mržnju prema svom „idolu“. Na ovaj se

način zatvara jedan simbiotski sadomazohistički krug u međusobnoj interakciji narcisoidnog lidera i njegovih bliskih suradnika.

S idejom o vlastitoj grandioznosti nužno dolazi do ulaska u paranoidno stanje. Pokušat će na najjednostavniji način prikazati psihološki mehanizam kako narcisoidni lider razvija u sebi paranoidno stanje (osjećaj manije gonjenja). Zamislimo slučaj da lider intuitivno osjeća: „N. N. je u pravu kada ukazuje na moje krive političke poteze“. Međutim, takvo priznanje nije nikako u skladu s njegovim poimanjem o vlastitoj veličini i nepogrešivosti. Lider će tada najprije misliti: „Kako se samo usuduje“, a nešto kasnije: „Ne mogu ga smisliti“, i na kraju „Mrzim ga“. Budući sebe doživljava kao veoma demokratičnu osobu, ove mu misli nisu prihvatljive u sferi svoga idealnog Ja. On će zato reći: „On me ne cijeni i u biti me mrzi“. Na ovaj način lider racionalizira, odnosno opravdava svoju mržnju prema N. N. Njegova će konačna formulacija glasiti: „Ja mrzim N. N. jer me on progona i želi mi nanijeti zlo“. Na ovaj način narcisoidni lider onemogućava svaku konstruktivnu komunikaciju sa suradnicima i istodobno oko sebe stvara atmosferu urote, konspiracije i podmetanja. Ova će atmosfera tako postati jedno normalno stanje u kojoj se dobro snalazi i funkcionira samo lider, a svi ostali i sve ostalo oko njega u potpunosti je blokirano. Uslijed svoje megalomanije on jednostavno nije u mogućnosti uvidjeti da jedna tako stvorena međuljudska i politička atmosfera unutar njegove stranke upravo najviše odgovara stvarnim političkim oponentima.

U tišini ove unutrašnje blokade dolazi do regresije ideja i stremljenja stranke ili pokreta čiji je on zvanični reprezent. Unatoč tome što on racionalno može sagledati ovaj regresivni proces, njegovo obmanjivanje svojom vlastitom veličinom i nepogrešivosti neće mu dopustiti da u njegovu blizinu ude svježi zrak. On će toliko u tome biti uporan da zagušljivost više neće biti podnošljiva. Tada će on uslijed razvijenog instinkta za političkim preživljavanjem nastojati sebe od heroja pretvoriti u žrtvu. „Lojalni“ tome mogu nasjesti i smilovati se svome „idolu“, a što će on vješto iskoristiti održavanjem na poziciji koja prema njegovom dubokom uvjerenju samo njemu pripada i na koju samo on ima pravo. Međutim, najčešće se događa da se u stvorenoj zagušljivosti istodobno stvaraju latentne političke snage koje će on svim silama nastojati prikazati kao subverzivne i agente raznih obavještajnih službi. Ovaj obrambeni mehanizam može proizvesti takvu apsurdnost da će gotovo svi biti neprijatelji, a samo će njegovo veličanstvo biti ispravno i dosljedno stranačkom programu. Kada do ovoga dođe, onda je besmisleno govoriti o bilo kakvoj mogućnosti realizacije zacrtanih političko-nacionalnih smjernica. Kada do ovoga dođe, onda je popravljavanje stanja u svakom pogledu izlišno. Na prvi pogled, doduše, može izgledati da se nešto daje popraviti, ali to je čisto samoobmanjivanje. **Zlatko Šram**

Servis bele tehnike **FREON** ❄️❄️❄️

024 32 311

vi. Gabrić Grgo

Nikola Kujundić 10

stan: Pazinska 11 (22.355)

Suzana

ČETRNAEST/TV/ICA

NAUSIKAJA je dočekala (tj. hotel tog imena u atenskom predgradu) svoje Odiseje ili Ulikse gg. Miloševića i Tuđmana, nakon njihovih silnih lutanja balkanskim vjetrometinama. Budući predstoji i trojni sastanak, uz Aliju - bega, s „new old crocodilom” Warrenom Christopherom, tajnikom države USA, kako se tamo naziva ministar vanjskih poslova, u pitomoj Ženevi, jasno je da je „Nausikaja” i njeni gosti, bila sve vrijeme pod budnim pogledom onog oka s vrha piramide na poledini novčanice od 1 dolara. Jasno je, naime, da veliki kapital želi mir na Balkanu što predmnijeva i slobodan protok robe i novca kao i ideja kroz negdašnju Juggu, prema jugu i istoku i da neće više dopustiti „rokanje” nikakvih PAM-ova i VBR-ova te ostalih divnih kratica SMB pokojne JNA koji su nekima pjevali poput mitoloških sirena. Tko ne bude slušao dobit će „ekonomske prinudne mjere”, tj. sankcije (a poslije će netko možda reći i nezasluženo i ničim izazvane!). Reda mora da bude, ima takav neki igrokaz, ma koliko Englezi i Francuzi bušili bosanski lonac. Europa se pokazala nemoćna i zato ima da žvaće hamburger i pije „coca-colu”, jer će samo tako veliki medvjed na istoku i nadalje spavati svoj duboki san i sanjati demokracizaciju. A za svaki slučaj, prema posljednjim vijestima, snage IFOR-a, tj. NATO-a u Bosni stavljene su u stanje pune pripravnosti jer Bog dragi je visoko, a VRS Mladićeva tako blizu!

Žig

Znate li tko je napravio najveću, najdulju, najbrojniju i sve „naj” kazališnu predstavu na svijetu u cijeloj povijesti? To je čovjek za kojeg je Ljuša Ristić do sada bio pravi „kišmiška” kako se to u nas kaže, a zove se Robert Bob Wilson koji je nedavno u Zagrebu držao tečaj za mlade entuzijaste kazališne umjetnosti. Taj, vele pomalo suludi Bob je nagovorio 1972. tadašnju iransku caricu Farah Diba (za kojom smo zbog ljepote svi uzdisali) da financira, odnosno njen muž šah-inšah Reza Pahlavi, njegovu, tj. Wilsonovu, umotvorinu koja se zvala KA MOUNTAIN AND GUARDenia TERRACE, predstavu koja je trajala 168 sati, uz sudjelovanje oko 500 glumaca i 7.000 statista. Scenografija je bila sedam pravih brda obojenih u bijelo, a na najvišem je bila ogromna maketa dinosaura, koji na kraju

predstave strahovitom eksplozijom odleti u nebo. Uzvanice su bili brojni svjetski državni i dužnosnici kao i okrunjene glave koje su sumnjičavo vrtjele glavom ne razumjevajući „šta je umjetnik time htio reći”. Mrtav mladan Bob Wilson je na kraju predstave izašao pred „poštovani publikum” i rekao doslovce: INTERPRETACIJA JE DUŽNOST PUBLIKE, A NE UMJETNIKA! Slažem se s Robertom Wilsonom, a pomalo se plašim da pomenuti Ljuša ima negdje u pozadini glave zamisao još većeg megaprojekta, u kojem bi sudjelovao cijeli jedan narod, moguće i nacionalne manjine na bini od Horgoša do Dragaša, pa „šta košta nek košta”, samo ako netko ima to da financira. Mecene, pazite dobro, taj probija svaki proračun, a stara je mudrost koja vrijedi u vijekove vjekova: koliko para, toliko muzike - što zna ama baš svaki vašarski muzikant! Mislim da Trojanskog rata ipak više nikada neće biti!

Žig

Gospodin Zoran Đinđić, predsjednik Demokratske stranke, tvrdi u svom napisu u „Našoj Borbi” da bi aktualni režim u Srbiji preveo sve Srbe u BUDIZAM samo ako bi pomoglo da ostane na vlasti. Dakako, mislim se ja, zna se tko bi pritom bio Dalaj-lama, a sad što se tiče Pančćen-lame, to je već diskutabilno ili prijeporno. Inače, smatram da je gospodin Đinđić i krivu, jerbo je konfučijanizam mnogo bliži ovom narodu, kako zbog patrijarhalizma tako i zbog mandarinizma i drugih lipih stvari koje jema, samo ne smim kazat! Dakako, još uvijek stoji i „kineski zid” vanjskih sankcija, tj. onih „za svaki slučaj” dok se ne održe bosanski izbori i ne ustroji nekakva bosanska savezna država s federacijom i konfederacijom u sebi, što je čudo nevideno još u teoriji državnog iliti ustavnog prava! S druge strane pak, g. Đinđić je u pravu, jer nirvani smo sve bliže i bliže, poglavito ekonomskoj, a to je valjda, konačni cilj budističke filozofije...

Žig

Onom mudrijašu - pjesniku, što ide oko i propovijeda ČERACEMO SE JOŠ, poručujem neka se čera ili tjera u ... peršin!

Ovdašnji narod više vole pjesnika Balashevića, koji opet ne vole maskirne ni šestu ličku, opa - cupa preko Okučana, a naročito džipadžije...
Milivoj Prčić

Proštenje na Hrvatskom Majuru

I ove godine, u nedilju posli Bunaričkog preštenja, 1. rujna bit će održano sad već tradicionalno prošteje na Hrvatskom Majuru, kod Gabrićevog križa. Sveta misa će bit u 11 sati. Organizatori pozivaju sve ljude kojima je Hrvatski Majur u srcu: bilo da su tamo rođeni, da su tamo živili, da tamo imadu rodbinu il da njim je on u srcu baš zato što je Hrvatski Majur - da dođu na ovo slavlje.

Na ovo proštenje vas neće privući rdav prašnjav put, utrošeno vreme za odlazak i

povratak, neće bit tamo udobnosti koju pružaju druga proštenja, ali ima štogod što će vas obradovat: POZNATI LJUDI! Bit će to prilika svima koji se tamo nadu da u divanu zaborave na vrime i brige svakodnevice. Ljudi ljude očekuju da pokažu jedni drugima, da posli malo odricanja i zajedništva od nekoliko sati, čovik zažali što to nije dulje trajalo i što se ovaki susreti ne održavaju češće. Baš zato dodite, jel ko i raniji godina, ko je bio nije se pokajo!

(a. s.)

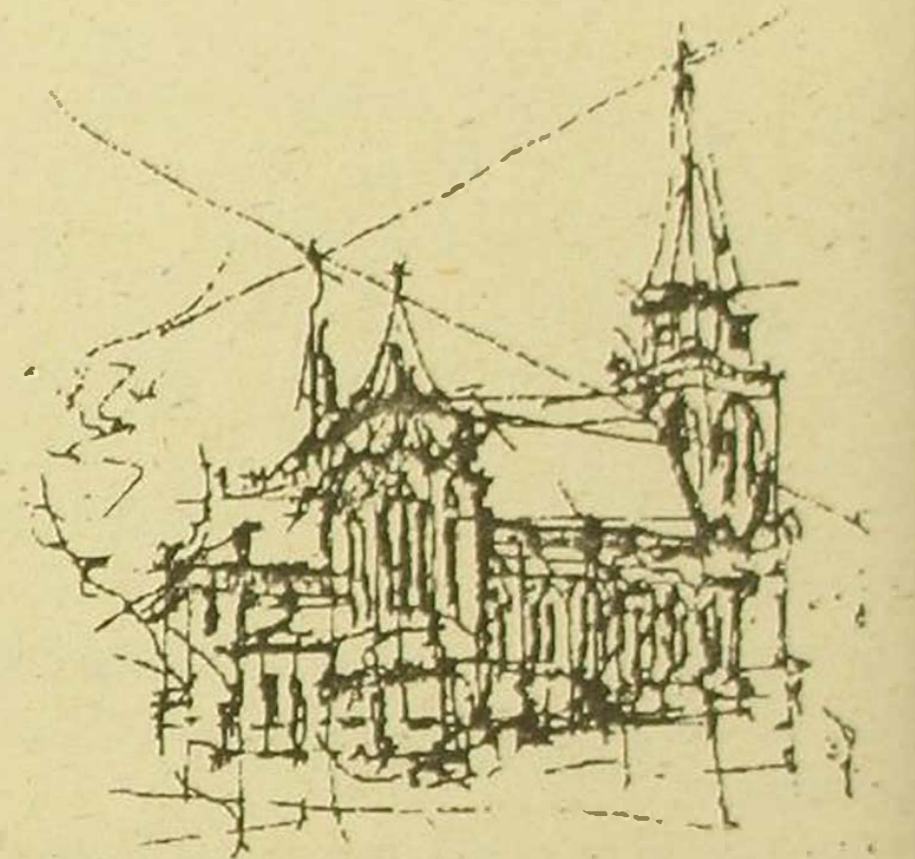
Iz programa proslave jubileja crkve sv. Roka u Subotici

Ova crkva slavi jubilej sto godina svog postojanja. Tijekom cijele godine, osim čisto vjerskih manifestacija, predviđeno je niz kulturnih priredbi na kojima će biti predstavljani pripadnici ove župe koji su svojom aktivnošću i radom kao slikari, književnici, pjesnici, glazbenici doprinijeli općem duhovnom i kulturnom napretku našeg naroda i našeg grada.

Čitatelji „Žiga” su obaviješteni da je 5. srpnja ove godine bila spomen večer prof. Ivana Malagurskog Tanara (1895 - 1947), koji je između dva rata bio naš najistaknutiji kulturni radnik u Subotici i u Bačkoj.

Proštenje u crkvi sv. Roka bilo je na blagdan njenog zaštitnika, 16. kolovoza.

Pod svečanom sv. misom u 18.30 sati predstavljen je naš umjetnik tamburice, Stipan Jaramazović. Subotički tamburaški orkestar, čiji je on osnivač i umjetnički rukovodilac, svirao je pod sv. misom, a poslije je imao lijep koncert u crkvi.

Proštenje u crkvi sv. Roka u Subotici, 16. kolovoza 1996.

U nedjelju, 18. kolovoza u 17 sati, predstavljena je Terezija Buljovčić Jegić (so pran). Ona je pjevala pod sv. misom, a poslije je imala solistički koncert. Na orguljama ju je pratila Jasna Jegić. Tako je Tereziji dato priznanje za njeno dugogodišnje zalaganje u njenoj župi i u Katedralnom zboru „Albe Vidaković”.

Za 8. rujna poslije sv. mise u 17 sati predviđeno je predstavljanje župljana koji su doprinijeli svojim radom kao pjesnici umjetnici i slikari svih vrsta. (Da spomenemo neka imena pjesika: Jakov Kopilović Marga Stipić, Đula Milodanović, Milka Bilinc i Silvana Bilinc Žigmanov. Slikarke: Cecilija Milanković, Jozefa Skenderović, mr arh. Ante Rudinski i dr.). Bit će mala izložba slika, a pjesnici će govoriti svoje stihove.

14. rujna posvećen je uspomeni na bivšeg župnika Ivana Kujundžića (1912 - 1969).

U 9 sati je blagoslov i otvaranje knjižnice „Ivan Kujundžić” u prostorijama župnog stana. U 9.30 sati je otvaranje prigodne izložbe Ivanu Kujundžiću u maloj vjeronaučnoj dvorani. U 10 sati znanstveni skup o I. Kujundžiću u velikoj vjeronaučnoj dvorani.

O ostalim priredbama bit ćete na vrijeme obaviješteni.

(b. g.)

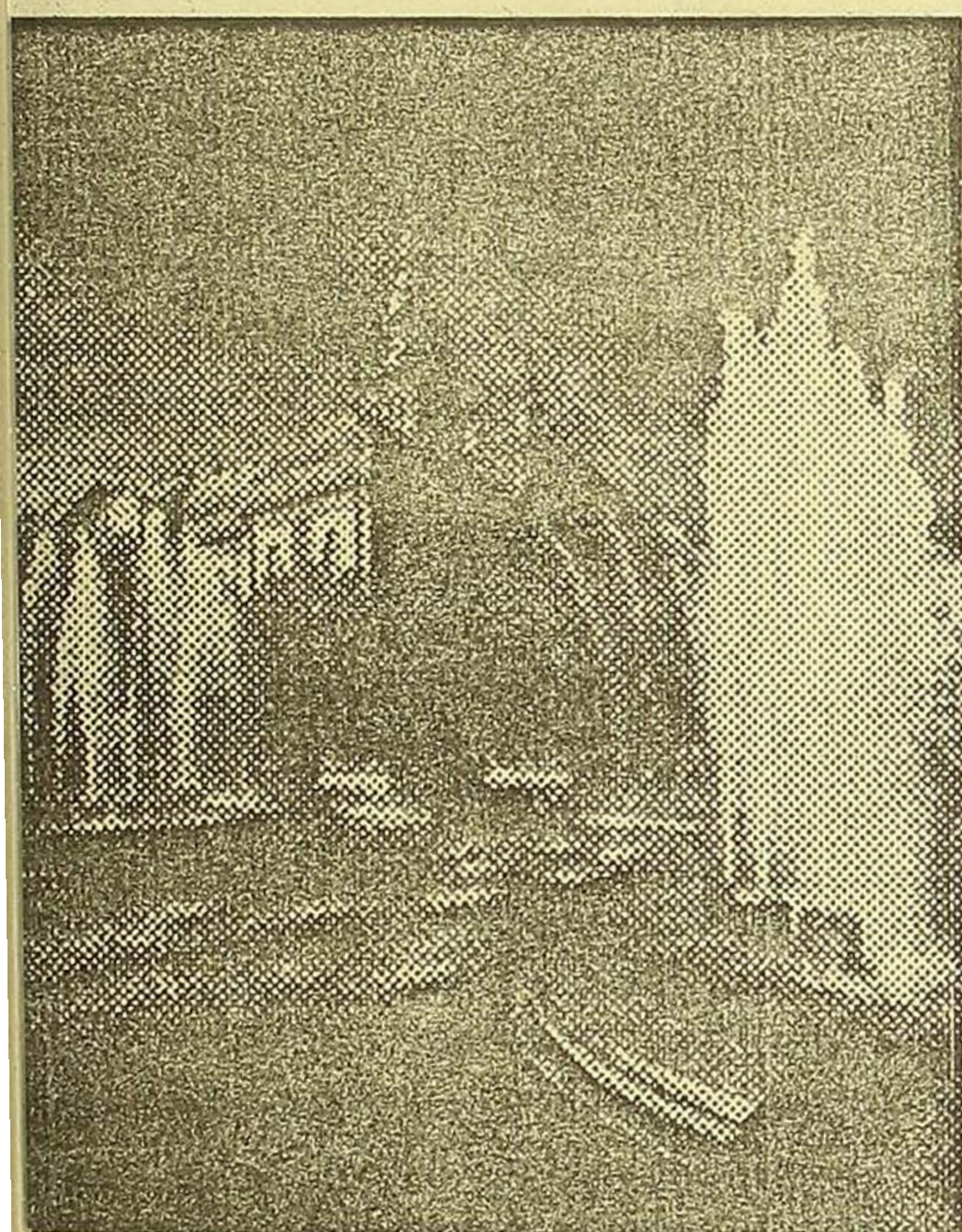
Fenomeni

Ljeto bez ljeta

Poznato je da su godišnja doba svoje nazive dobila u skladu sa vremenskim obilježjima svojega kalendarskog rasporeda. Pojednostavljeno, ljeti vruće, zimi hladno, a proljeće i jesen u kombinaciji istih. Nekad bilo...

Petnaesti kolovoz, petnaest stupnjeva toplijina. Nije greška, i brojkama 15. Da ljudi pravilno nisu odavno za nama, netko bi pomislio da je u pitanju veoma uspješna šala. Nažalost, šalu na stranu, ovog olimpijskog ljeta zbilja je svega više no vrućine i sunčanih zračenja o kojima smo toliko maštali tijekom ljetne sezone.

Kad čovjek malo bolje porazmisli glede ovogodišnjeg vremena mnoge stvari mu očito nisu jasne. Vratimo li se u ne tako daleku prošlost, negdje u svibanj, sjetit ćemo se i snijega koji je zalutao u proljetnu šemu. O produljenju grijne sezone za gotovo čitavi mjesec da i ne govorimo, dostatno je što smo to sjetili po džepu. Pregrmjeli smo i tu nenadano hladan studen, tješeci se blizinom nadolazećeg kalendarskog ljeta. Ali vraga...

Od predviđenih stotina, po običaju ugodnih, toplih ljetnih dana, koliko nam već prema pomenutom „nesretnom“ kalendaru pripada svake godine, isporučeno nam je jedva petnaestak onih pravih. Ostatak je čisti falš...

Jutrom svježije, navečer svježije, tijekom dana tek nešto malo toplije kombinirano s vjetrovima, jakim vjetrovima i ponekad opasnim ljetnom olujom. O tmurnom i sivoj nebu da i ne govorimo, ionako vam je svima dosta. Posljedice ovakvog vremena za mnoge su ozbiljne.

Prvo mjesto je rezervirano za zdravlje. Nažalost, mnogi naši stariji ovo ludo ljeto neće ispratiti skupa sa živima. Sa skokovitim barometarskim promjenama teško izlaze iz kući na kraj, a kamoli bolesni.

Drugo mjesto moje nezvanične liste životnih prioriteta zauzima raspoloženje, veoma bitan faktor u kvaliteti življenja. Uživajući u ljetnim radostima prikupljamo i akumuliramo neophodnu količinu pozitivnog naboja kojom mnogo lakše prebrođujemo dugu i tešku zimu ovih kontinentalnih krajeva. Kako stvari za sada stoje, akumulirano je tek nekih bijednih petnaest odsto. Premalo...

Materijalizam zauzima treću ljestvicu ovog nabiranja, iliti relacije na temu život i novac. U pogledu istog, sezanci su tu najviše pogođeni: loše ljeto – loša zarada. U gostitelji s praznim, a skupo zakupljenim baštama, turistički radnici s praznim plažama i bazenima i da ne nabrajamo ostale koji proklinju svakodnevnu vremensku prognozu. A mnogo nas je takvih...

Ostala mjesta životne skale ne bih više nabrajao, uslijed napada lošeg raspoloženja, besparice i određenih zdravstvenih tegoba... U biti, svi smo pogođeni ovim strašnim ljetom koje nas svakim novim danom sve više mori, dajući nam sunca na žličicu. Ponekad steknem dojam da se nalazimo u Britaniji, zatičući sebe u kontinentalnim razgovorima o vremenu. Već pomalo uobičajene kišne kapi, koje malo po malo, ispadaju iz tmurnog neba, samo po sebi još više pojačavaju spomenuti osjećaj. Manimo Engleze, oni su se tijekom svojih tisuću i kusur godina već dobro navikli na svoje sivilo. Ali mi nismo i ne želimo. Hoćemo sunce... Zašto je ljeto ovakvo, dokle će biti takvo i kakvi će biti ostali mjeseci pred nama, samo su neka od mnogobrojnih pitanja koja nam se svakodnevno nameću, ali pitanja je uvijek bilo i biti će ih sve više. Što je s mogućim odgovorima?

Nuklearne katastrofe (znane i neznane), ozbiljno ugroženi ozonski omotač, posječene amazonske i sve ostale šume svijeta, globalna zagađenost čovjekove okoline, da ne redam ostale ljudske kikseve. Odgovor je i više nego jednostavan. Ljudski faktor... Riječ je o najobličnijem pokušaju ubojstva i nužnoj obrani.

Mi pokušavamo, nadam se nesvjesno, ubiti prirodu oko sebe, dok je ona primorana na obranu. Ali svaka obrana nosi u sebi i dozu osvete. Dobra, i uvijek tolerantna priroda odlučila je promijeniti list. Kao da nam hoće reći: „Tražili ste, gledajte“!!!

Pokajnički gledam u sivo nebo, po tko zna koji puta obećavajući da ću ubuduće biti još pažljiviji prema svojoj životnoj sredini, apelirajući na druge da listom isto učine. Dok ne bude i suviše kasno...

Možda je ovo ljeto bez ljeta ozbiljna opomena pred mnogo ozbiljnijim posljedicama nadolazeće budućnosti. I priroda ima kraj svog strpljenja. Da li je on polako stigao ili tek treba, ostaje nam da vidimo i iskusimo na vlastitim leđima. Ukoliko se barem djelomice ne popravimo. Učinimo barem neke korake, dajmo primjer drugima. Priroda je ipak milostiva, bit će nagrade.

Bit će ponovno sunca. Bit će ponovo, onog našeg starog, dobrog ljeta...

Petar Ganimed

Pisma čitatelja

Divanite l' bunjevački?

U jednom od posljednjih brojeva „Hrvatskog glasnika“, glasila Saveza Hrvata u Mađarskoj, mož se pročitati interesantan članak Stipana Filakovića. Dilomice prinosim ovaj članak:

„... Ovih mi se dana posrećilo te sam bio na hrvatskoj svadbi u bačvanskom selu Čikeriji... Prije nego smo pošli u Čikeriju rečeno nam je da su tamo Bunjevci nestali. Međutim, što se desilo?

Vjenčanje je obavljeno na dva jezika, kantor je pjevao na dva jezika a izvan crkve poslije druge-treće rakije razvezao se jezik onih za koje rekoše da se se odnarodili. Grlili su svoje goste, nudili ih ićem i pićem, pivali i plesali su s njima. Došlo je djelo na vidjelo: ni bunjevačko kolo nisu zaboravili. Ni bunjevačku rič. A nakon što je otpjevana mađarska 'Himna', cijela sala gromko je zapjevala 'Lijepu našu'. I bake na ulici (kako bi prošla ulicama svatovska povorka bez bakica koje znaju i prigovoriti?) neprestano su mahale i vikale: 'Živili svatovi!' I bunjevački otpozdravljale...

Neke se stvari, izgleda, stoljećima ne mijenjaju. Čitam naš prvi list u Mađarskoj (počeo je izlaziti 1870. godine u Kaloči) a u jednom napisu piše: 'Vas u preparandiji ima 12 čisto bunjevačkih preparanada. Kako ćete svoj puk učiti jeziku kada ga ni vi ne znate? Žalost je to velja. od tuđeg svita sramota, što se više puta može čuti da mađarski ili švabski govorite nego na svom materinjem jeziku. Zašto je to, braćo draga? Valjda se stidite svog jezika ili ga, kao što rekoh, ne znate? Ako je ono prvo, u očima kažem: sram vas bilo!'

Čini mi se da je to i danas i te kako aktualno."

Dodajmo, i stvarno je aktualno, i ne samo u Mađarskoj, nego i u Subotici.

Sitimo se kako se u varoši stidimo javno med sobom divanit ikavicom, kako se varoščani čude i neritko ismivaju i podsmivaju ikavici, kako mlade mame ispravljaju svoju dicu, koju čuvaju majke, da ne divane bunjevački već ekavski, kako je u škuli suzbijanje i suzbijanje se govor naroda koji je bio i osto većina med Slavenima ove varoši... Stvarno je tušta primjera za to kako je ikavica med varoškom mladeži izumrla, kako tako se bunjevački jezik održava po selima (mađar i tu treba biti moderan pa divanit ekavicom, a ne „seljački“), dok jedino salaši, ko i uvik dosad, ostaju virni čuvari najvažnijeg vidljivog bića svakog naroda – jezika.

A zašto ne bi mogli ko i subotički Mađari – med sobom i kod kuće divanit bunjevački, a u službenoj komunikaciji i u divanu s drugim narodima koristiti službeni – srpski jezik? Ako mogu svi narodi tako, valjda možedu i Bunjevci? Ante A.

MIKI
samostalno
vodoinstalaterska radnja

da sve
tebe
kako treba

Šarčević Miroslav
vodoinstalatier

Primaemo sve radove na
vodovodnim instalacijama
kao i održavanje istih...
po zahtevu stranke
od 8.00-16.00 časova

kontaktirajte:
Tel: 024/31-598
Matka Vukovića 4
24000 Subotica

ELEKTRO-MIX

INSTALACIJE
EL. UREĐAJI
APARATI ZA
DOMAĆINSTVO

MIX
SUBOTICA

Tel: 024 / 35-174
Sonje Marinkovića 31

Ante Zomborčević, povijesničar subotičkog sporta

POVIJEŠĆU SPORTA BAVE SE ENTUZIJASTI

Povijest sporta je veoma važan i bitan dio opće povijesti • Subotički sportaši u nedovoljnoj su mjeri zastupljeni u enciklopedijskim izdanjima • Povijest sporta pišu mahom sportski novinari

Rijetkost i neuobičajenost stvari, pojava, događaja... u životu čovjeka uvijek kod drugih budi osobitu pozornost. O pitanju pozitivnosti ili negativnosti samih rijetkosti ovoga puta ne bismo govorili. Ali, sigurni smo, da je bavljenje poviješću sporta određenog grada višestruko vrijedno. Vrijedno, povrh svega, zbog spoznaje da ono na što smo danas ponosni ima i svoje predčasnike, te da, na koncu, povijest ne počinje s nama. Stoga i razgovoramo s umirovljenim pravnikom, stalnim suradnikom našeg lista koji se bavi istraživanjima iz povijesti subotičkog sporta. Svakako zanimljiva, a šire veoma slabo poznata tema. Upoznajući i ovaj dio bogate povijesti našega grada možemo biti ponosniji na njegovu prošlost.

Po vokaciji ste pravnik. Je li Vam onda interes za povijest neka vrsta „hobbyja“?

A. Z.: Dosta sam razmišljao o tome kako da nazovem ono čime se bavim. Ne znam da li bih to mogao nazvati hobbyjem. Međutim, vrlo dobro znam da mi to nije profesija, nisam za to profesionalno zainteresiran, a napose mi to nije posao. Ali, općenito povijest kao znanost me posebno interesira, a bavljenje njome čini mi osobno zadovoljstvo. A taj interes za povijest datira još iz srednje škole – premda sam bio osrednji đak – bio sam uvijek odličan iz povijesti. To samo kazuje da se već tada ova moja sklonost za povijest iskazala. I kasnije, uvijek su me interesirali povijesni događaji, osobe, uvijek sam rado čitao povijesne romane, gledao povijesne filmove – dok je netko čitao „Prohujalo s vihorom“, ja sam čitao „Propast rimske imperije“. Tako je to do danas. Eto, recimo upravo čitam Horvatu „Političku povijest Hrvata“, inače vrlo pristupačnu studiju za širu čitalačku publiku jer je pisana jednostavnim jezikom i stilom. Ako se taj moj interes za povijest može nazvati „hobby“, onda mi je to samo jedan hobby više pored drugih „pravih“. Jer, moj je osnovni hobby lilitelija, numizmatika, falenistika i pčelarstvo.

Sportaš i zaljubljenik povijesti

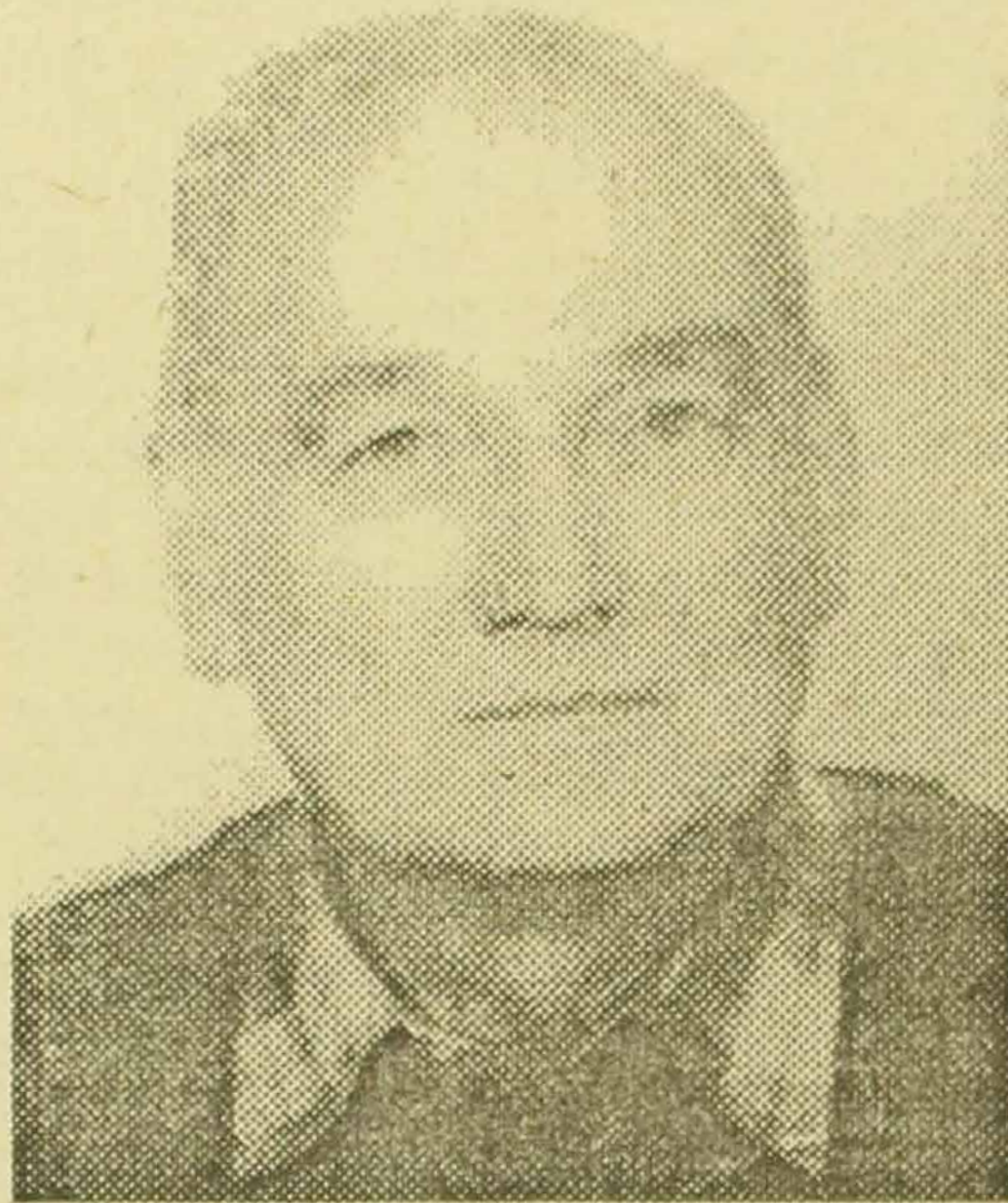
Interes Vam je usmjeren za „neuobičajen“ segment povijesti – povijest sporta!? Kako se on u Vas pojavio?

A. Z.: Jeste da je neobična, ali bih dodao da je ona veoma važan i bitan dio opće povijesti jer se bavi značajnim problemom razvitka jedne specifične ljudske djelatnosti – i fizičke i biološke i intelektualne – od prethistorije pa do pojave modernog organiziranog sporta. S obzirom da je ova tema široka, onda je bolje o tome drugi puta. No, da se vratimo na moj interes za povijest sporta. To ovako tumačim: s jedne strane bio sam aktivan sportaš, sportski radnik, volim sport, pratim ga redovito i danas, a s druge strane, kako sam već rekao, volim povijest, zanimaju me sve povijesne stvari. Spojimo li ove dvije stvari, dobivamo odgovor na pitanje.

Tko Vas je u to uveo? Čime ste bili zaintrigirani?

A. Z.: Ovdje moram spomenuti dva me- ni vrlo draga čovjeka. Prvi je Branko Mrkić,

povijesničar sporta i profesor tjelesnog odgoja na fakultetu Fizičke kulture u Novom Sadu, a drugi je čika Moco, Ljudevit Vujković Lamić, svojedobno svestrani sportaš, sportski radnik i pedagog i povijesničar sporta. Zapravo, ovi su me ljudi uveli u čari povijesti sporta krajem šezdesetih godina, u vrijeme kada se pripremala „Enciklopedija fizičke kulture“ pri Jugoslavenskom leksikografskom zavodu u Zagrebu, a koja se pojavila 1975. Naime, pomagao sam im u prikupljanju povijesne građe, zatim smo ih skupa obrađivali. To podrazumijeva pregled starog tiska, arhivske građe... Konačno, tako sam ušao u tajne ovoga zanimljivog posla.

Ante Zomborčević

On je krunisan „Monografijom Nogometnog kluba 'Bačka'“, koja je objavljena 1971. u povodu 70 godina postojanja i rada, a za koju sam napisao oko 80% materijala. Moram spomenuti da mi je u to vrijeme bio ponuden posao kustosa Sportskog muzeja Vojvodine, koji je u to vrijeme osnovan.

Entuzijizam u znanosti

Povijest sporta općenito je u nas slabo razvijena. Kako to tumačite?

A. Z.: Gledajte, i sama je povijest kao znanost u nas dosta slabo razvijena. Ona nema dugu tradiciju. S druge strane, za povijest sporta nema kadrova jer nema nijedne katedre ni na jednom fakultetu. Ona se jedino uči na Fakultetu za fizičku kulturu, ali i to više kao obrazovni predmet budućih pedagoga. Iz toga proizilazi da povijest sporta pišu mahom sportski novinari. To otvara onda i pitanje koliko je to stvarno povijest.

Tko se pored novinara još bavi(o) poviješću sporta kod nas?

A. Z.: Po mojoj spoznaji, ovom problematikom se bave samo entuzijasti i po pitanju znanosti čisti amateri. Kao što rekoh, to su u većini sportski novinari – recimo u Hrvatskoj Hrvoje Macanović i Mladen Delić, publicisti i cijenjeni povijesničar sporta Franjo Frntić, a u Srbiji Radoje Marković i Ljubiša

Vukadinović, publicisti, i dva izuzetna povijesničara sporta Srđeljub Todorović i Zvezko Bajić. Što se našeg grada tiče, možemo reći da je prvi o sportu u povijesnom kontekstu pisao István Iványi u njegovoj, inače i jednoj, povijesti Subotice, gdje je sportu posvećeno svega 19 redaka. U periodu Austro-Ugarske monarhije, od kada postoji sportsko novinstvo, to su radili sami novinari ili vlasnici listova. Međutim, u doba između dva svjetska rata izdvajaju se novinska imena koja su isključivo obrađivala sportsku tematiku kao što su Ladislav Marković, ujedno i vlasnik sportskog lista, zatim Fenyvessi, Andrija Mazić, Ljudevit Vujković Lamić. O ovoj problematici pridavalo se više važnosti nakon II. svjetskog rata – više se piše, više se ljudi počinje baviti ovom problematikom, ali su to čisti amateri. Tu mogu spomenuti Ernesta Tillya, poznatog sportskog radnika, koji je napisao „Svjetlosti i senke subotičkog sporta“, što je u rukopisu, na žalost, završilo na otpadu nakon njegove smrti. Dalje, interesantno je spomenuti Józsefa Cabaia sa svojom publikacijom „Najstarije bilješke o nogometu“. U novije vrijeme značajan je Kálmán Petkovic sa svojom veoma dobrom publikacijom „Stare subotičke igre“ u kojoj je zapisana povijest subotičkog sporta od začetaka do poslijeratnog perioda. Ovo je jedina publikacija koja je obuhvatila u orahovoj ljusci povijest subotičkog sporta. U najnovije vrijeme o povijesti subotičkog sporta pišu novinari István Valihora, Žika Inić, Milenko Brustulov... Što se tiče samog istraživanja povijesnog materijala moram posebno istaknuti Lászla Ilijina, velikog entuzijaste, koji intenzivno radi na istraživanju preko 20 godina. Važno je napomenuti da on ima najbogatiju povijesnu sportsku dokumentaciju. Ilustracije radi, u njegovoj dokumentaciji postoji oko 12.000 kartica. Međutim, on se za sada zna samo kao istraživač jer ništa nije objavio.

Ali, općenito promatrano, ipak je malo napisano iz povijesti subotičkog sporta?!

A. Z.: Razlozi su jasni – zato što se malo ljudi bavi ovom djelatnošću. Jedino je tu i tamo neki novinar obradio, iz profesionalnih pobuda, neki segment. Ponavljam, taj posao radi nekoliko entuzijasta koji to iz „hobbyja“ rade.

Vaši su prilozi bogato opremljeni. Znači li to da imate bogatu dokumentaciju?

A. Z.: Na žalost moram reći da nemam bogatu dokumentaciju. Štoviše, ona je veoma skromna, pa sam primoran snalaziti se na razne načine. Pretežno koristim materijale iz Gradske biblioteke, Istorijskog arhiva i Muzeja, kao i iz nekih privatnih i obiteljskih arhiva. Tu posebno moram istaknuti arhivski materijal, zaostavštinu pokojnog Moco Ljudevita Vujković Lamića, koja je u vlasništvu njegovog sina koji mi uvijek rado ustupa građu. Inače, on je pasionirani saku-

oljač arhivskog materijala što je zacijelo do-
trinijelo da se ta arhiva u cijelosti i očuva.

Materijali skraćenog obima

Do sada cjelovita povijest subotičkog
porta nije napisana. Zašto?

A. Z.: Na postavljeno pitanje odgovorio
ih drugim, značajnijim pitanjem: zašto nije
apišana povijest Subotice? Ili se radi o ne-
ostatku materijalnih sredstava ili nema
dredenog interesa. S druge strane, s obzi-
om da je materijal veoma obiman i kom-
pleksan, a jedan takav projekt
odrazumijeva timski rad više ljudi, pozna-
oca sportskih prilika u našem gradu. Čini
ē da nema ni dovoljno ljudi za ovakav po-
hvat. Do sada se pokušavalo na tu temu
isati, ali su sve to materijali u skraćenom
bimu – ili se odnosi na određeni period,
ao što su pomenuta Petkovicseva i mono-
rafija „Subotički sport 1944-84” od grupe
utora, ili su to monografije određenih
ruštava. A sve je to daleko od jedne cjelo-
ite povijesti sporta našeg grada.

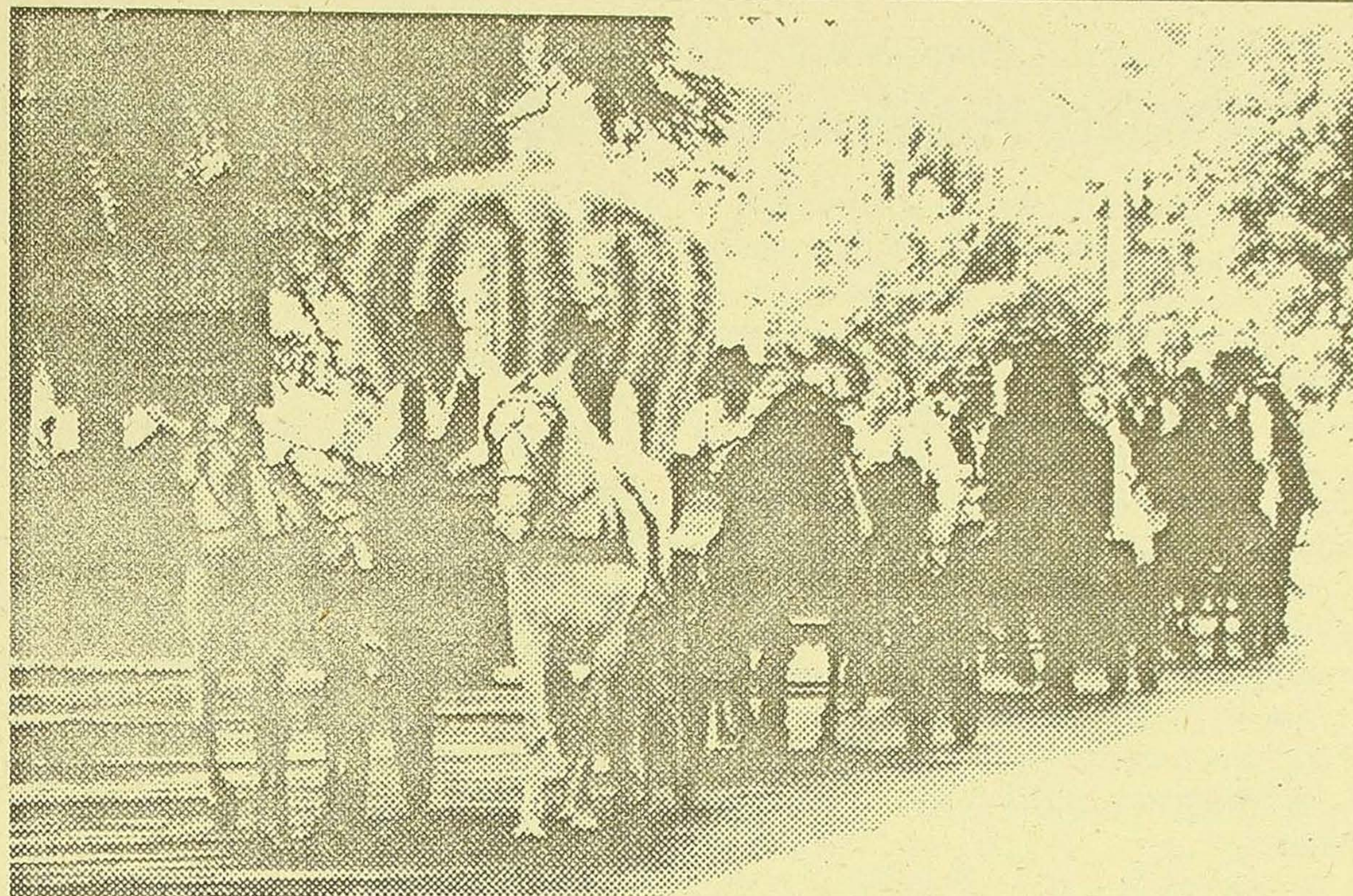
Kako su Subotičani zastupljeni i tretirani
u enciklopedijama?

A. Z.: Čini mi se u nedovoljnoj mjeri s obzi-
om da ima još zaslužnih subotičkih sportaša koji
i trebali biti zastupljeni, a nisu u za sada jedinoj
Enciklopediji fizičke kulture”. Tako, recimo,
ašeg prvog nogometnog olimpijca, Josipa Ku-
undžić Čiču, istaknutog igrača „Bačke” i sudio-
ika Olimpijade u Parizu 1924. godine, ona ga
dnostavno ne pominje. Isto, na primjer, Remi-
a Marcikić i Antun Copko, prvi nogometni re-
prezentativci iz Subotice, koji su igrali za
eprezentaciju Ugarske 1913. godine nisu u njoj.
škoder je i Nesto Kopunović – Netoj, legenda
ubotičkog nogometa i, po meni, nogometaš
ubotice svih vremena, previden.

Iz bogate i duge povijesti sporta u Subo-
tici koje biste osobe izdvojili kao najza-
lužnije za njegov razvoj?

A. Z.: Svakako da na prvo mjesto mora-
no staviti Lajosa Vermesa, utemeljitelja mo-
lernog organiziranog sporta, velikog agitatora,
i ujedno i velikog sportaša, trenera, pedagoga,
raditelja sportskih objekata i akcionara u iz-
radnji subotičkog tramvaja. Tu je sigurno i
Nikola Matković, profesor tjelovježbe u gim-
naziji, reformator sportskog odgoja školske
mladeži, sam aktivan sportaš, prvak u bicikliz-
nu, a kasnije trener i pedagog. Zatim slijedi
Đuro Stantić – naš prvi i do sada jedini osvajač
olimpijskog zlata. Značajna je uloga i Ivana
Iarića, svestranog sportaša, konstruktora mo-
noplana (preteče modernog zrakoplova), jed-
nog od prvih letača. Naime, on je 16. listopada
1910. u Subotici poletio svojim monoplanom
lastite konstrukcije. Tu spadaju naprijed po-
menuti Remija Marcikić, Antun Copko, Nesto
Kopunović Netoj, Josip Kujundžić Čiča. U ka-
nijem periodu, značajnije osobe koje su dopri-
ijele razvitku subotičkog sporta su pomenuti
judevit Vujković Lamić i Ernest Tilty, kao i
iraća Harangozo, Jovan Mikić Spartak. Ovim
ie želim reći da su oni bili jedini zaslužni za
azvoj sporta, jer ih je bilo podosta, već ih
matram za najznačajnije. Naravno, osobe iz
ajnovijeg vremena nisam uzeo u obzir. O
ijima će povijest tek progovoriti.

Tomislav Žigmanov

Konji vuku krunu

„Dužijanca” svakako nije samo kulturna
i religijska manifestacija, već i politička.
Upravo u ovom kontekstu treba sagledati
činjenicu da je ona pored kulturnih i reli-
gioznih elemenata dokaz građanske tole-

rancije i duboko uvriježenog smisla za
suživót Subotičana. U tom su smislu
„Dužijanca”, njezini organizatori i gosti za-
vrijedili ovu kraljevsku krunu koju vuku
konji. Al' baš pravi!

Pravnički kutak

Pravobranilaštvo, tužilaštvo i ombudsman (I.)

Jedan od novijih čimbenika zaštite ljud-
skih prava jest ombudsman, o kojem se
često govori u tzv. novim demokracijama, tj.
postkomunističkim zemljama. Ombud-
sman je spomenula i posebna izvjestiteljica
za ljudska prava Elisabeth Rehn prigodom
nedavnoga boravka u Subotici, kada ga je
usporedila s tužilaštvom (engl. prosecution)
– a ne pravobranilaštvom, kako je pogrešno
navodeno u lokalnom tisku, uključivši i
„Žig”, vjerojatno pod utjecajem općinskog
simultanog prevodioca.

Što su, dakle, sličnosti i razlike između
ovih pravnih ustanova, i kakva je njihova
uloga u zaštiti ljudskih prava?

Najprije, odavde odmah treba eliminirati
pojam pravobranilaštva, koje nema ama
baš nikakve veze sa zaštitom ljudskih pra-
va! Pravobranilaštvo štiti pred sudovima i
upravnim organima imovinske interese
države i lokalne samouprave (u SRJ uz sa-
veznog pravobranioca stoji epitet – državni,
uz republičkog i općinskog – javni, a postoji
i vojno pravobranilaštvo). Radom pravo-
branilaštva rukovodi pravobranilac koji ima
svoje zamjenike.

Zadaća tužilaštva (ista igra epitetima kao
kod pravobranilaštva, koja je, valjda, jasna
samo piscima ustava!) je poduzimanje ra-
zličitih pravnih radnji u gonjenju učinilaca
krivičnih djela prije i tijekom krivičnog
postupka (zahtijevanje sprovođenja istrage,
podizanje i zastupanje optužnice, ulaganje
žalbi itd). Radom tužilaštva rukovodi javni
(državni) tužilac koji ima svoje zamjenike.
Dakle, samo na posredan način javni
tužilac sudjeluje u zaštiti ljudskih prava.

Inače je institucija javnog tužitelja nasta-
la u feudalnom pravu kada su feudalni go-
spodari (feudalci, gradovi, vladari), koji su

na svojim područjima imali ius gladii, po-
stavljali kod kaznenih sudova svoje opuno-
moćenike (prokuratore – u nekim
zemljama npr. Italiji, se danas tako zove
tužilaštvo), kada su očekivali financijsku ko-
rist. Jačanjem kraljeve vlasti njegovi proku-
ratori su postali državni službenici stalno
ustanovljeni kod sudova, i to bez obzira ima-
li kralj fiskalnog interesa u konkretnom
slučaju. Tijekom XIX. stoljeća ustanova
javnog tužitelja postala je neodvojivi dio
krivičnog postupka.

Ovdje još valja spomenuti nekadašnji
„naš origianalni” izum – društvenog pravo-
branitelja samoupravljanja čija je uloga
bila zaštita društvene svojine i samouprav-
nih prava vezanih za radni odnos (zasni-
vanje radnog odnosa, raspoređivanje na
radno mjesto, raspodjela sredstava, stambe-
ni odnosi itd.). Dakle, uloga ovog organa u
zaštiti povređenih ljudskih prava bila je
vrlo ograničena, a budući je ova funkcija
bila prvenstveno izraz političkog priznan-
ja, a mnogo manje iskustva i stručnosti (za
razliku od npr. tužilaštva), već je i po tome
njen utjecaj na zaštitu ljudskih prava bio
krajnje skučen.

(u narednom broju o ombudsmanu)

(j. š.)

Slaven Bačić: „Povelje slobodnih kraljevskih gradova...” (XII.) TRGOVAČKO PRAVO – dodeljivanje sajamskog prava

Novom Sadu, Somboru i Subotici je dodeljeno sajamsko pravo, koje je obuhvatalo sedmične, godišnje i stočne sajmove.

Pod sajamskim pravom se podrazumevalo ovlašćenje održavanja javnih i svečanih skupova prodavaca i kupaca na određenom mestu i u određeno vreme. Sajamsko pravo su vladari često ustupali feudalcima. Ono je privlačilo domaće i inostrane trgovce i zanatlije i tako uticalo na privredni razvoj konkretnog naselja. Otvaranjem mogućnosti za unapređenje trgovine, omogućivan je i razvoj drugih privrednih grana na gradskoj teritoriji – zanatstva, slobodnih profesija i poljoprivrede.

Poveljama su određeni dani održavanja sajмова.

Sedmične pijace su se održavale u Novom Sadu utorkom i subotom, u Somboru sredom i subotom, a u Subotici ponedeljkom.

Novi Sad i Sombor su imali četiri godišnja vašara a Maria Theresiopolis tri. Godišnji sajmovi su u Novom Sadu održavani 20. marta, 19. maja, 10. jula i 29. oktobra. U Somboru kao dani godišnjih vašara određeni Blagovesti, Spasovo, Velika Gospojina i Svi Sveti. Godišnji sajamski dani za Suboticu su bili 16. maj dan sv. Ivana Nepomuka, prvi dan posle Male Gospojine i dan posle Svi Svetih.

Stočni vašari su se održavali dan pre i posle godišnjih vašara.

Subotička povelja je još dodala da ukoliko neki od ovih dana pada na nedelju ili na

praznik, onda se sajmovi pomeraju na dan koji neposredno sledi, koji opet ne može biti nedelja ili praznik.

(...)

Činjenica da je Subotici dodeljen manji broj sajмова nego Novom Sadu i Somboru, svedoči o njenom manjem trgovačkom potencijalu. Nakon što su dobili status slobodnih gradova, Novi Sad, Sombor i Subotica su se razvijali u različitim pravcima.

Novi Sad je, zahvaljujući povoljnom geografskom položaju, postao zanatski i trgovački županijski centar, dok je Sombor proglašen administrativnim sedištem Bačko-bodroške županije. Za razliku od njih, Subotica u to vreme nije imala dovoljno preduslova za moderniji privredni razvoj na šta su najviše uticali udaljenost od tadašnjih glavnih trgovačkih puteva i administrativnih županijskih središta, kao i veliki atar koji je dugo davao poljoprivredni karakter varoši.

Tek će izgradnja železničke pruge kroz Suboticu u drugoj polovini XIX veka ovaj nedostatak varoši, podrugljivo nazvanom „najvećim evropskim selom”, bitno popraviti, a tokom poslednje decenije prošlog i početkom ovog veka, Subotica postepeno dobija pravi gradski izgled koji je u nekim elementima i prevazilazio druga dva slobodna kraljevska grada u županiji.

Upoznajmo Bibliju (IX.)

Isus Krist i spisi Novoga zavjeta

Samo podsjetimo na to kako je usko povezana uspostava i razvoj Crkve sa svetim spisima Novoga zavjeta. Istina, kamen ugaoni, tvorni uzrok Crkve je Krist po propovijedanju njegovih apostola (npr. 1 Kor 3,11). Ali, da Isus Krist – njegova osoba, njegovo djelo, njegova poruka, njegovi darovi – postane prisutan u Crkvi, sigurno na sasvim izuzetan način pridoniješe napisana evanđelja i ostali apostolski spisi, osobito Pavlovi. Pavao je pisao sasvim konkretnim crkvenim zajednicama u Korintu, Solunu, Rimu, Efezu. Tako ih je „gradio” ne samo usmenim propovijedanjem nego i vlastitom pisanom propovijedu. Informirajući ih o Kristu – odgovarajući na njihove konkretne probleme u vezi sa sudarom kršćanstva s postojećim poganstvom – on ih je ujedno formirao kao kršćane, kao Crkvu.

Biblija – knjiga voljena

I dok promatramo taj uski vez između svetih knjiga i Božjeg naroda – između Biblije i Crkve – ne zaboravimo istaknuti: Biblija nije nastala kao neka ideološka knjiga,

kao obična zbirka istina, misli, pouka – sama za sebe. Ona je od svojih početaka srasla s narodom u kojemu i za koji je napisana. I zato se ni u jednu drugu knjigu svijeta nije slilo toliko srca, ljubavi, voljenja kao u njoj. Ona je sudbinski povezana s narodom, a narod je sudbinski povezan s Biblijom. I oni koji su je pisali i oni koji su je prvi čitali; i oni koji su je prvi preveli i oni koji su je kroz stoljeća i tisućljeća prevodili – do danas već u tisuću i više jezika i oni koji su je prenosili od koljena do koljena – svaki je u nju unio nešto svog srca, svoje ljubavi, svog voljenja. Kadili su je i ljubili, čitajući je na svim sastancima. Zlatom su je pisali, a u srebro ukoričili. Po njoj su živjeli i za nju umirali, na nju su – puni vječnih nada – smireni mrtvu glavu naslanjali. To je ono pravo odličje Biblije: **ona je knjiga srca.** I to baš, ako stvar do kraja domislamo, knjiga Srca Božjega srcu čovjekovu. **Biblija je knjiga voljena.** I ne može se pravo razumjeti nego tek kad je zavolimo.

Bonaventura Duda

Šta bi mogao biti zaključak od čitave započete, a sada i završene priče o subotičkim grobljima – o gradu mrtvih u Subotici, gradu živih? Verovatno kada se sve zajedno sabere, svako će imati svoj zaključak!

Pokušaću ih svesti, za sebe, na suštinu, ako to uopšte postoji u ovom slučaju... Ali, uveren sam da postoji inače je ne bih tražio, a našao sam je! Eh, eto, znatiželja gde odvede! Tu suštinu razvrstao bih analitički u tri nivoa:

PRVI NIVO – analitičko-istorijski. Sadašnja subotička groblja starosti su oko dva veka, nikada nisu urbanističko-planski osmišljavana, te su se bez određene prostorne koncepcije stihijski razvijala, što uostalom delimično karakteriše i grad živih dana današnjeg, neovisno od brojnih urbanističkih i regulacionih planova za grad živih. Postoje među njima izrazito verska i nacionalna podjeljenost, a na tzv. javnim ili gradskim grobljima i konfesionalna podjela, doskora vidljiva na samim nadgrobni spomenicima koji se zapravo u poslednjih nekoliko godina toliko tipizovao da više nema identiteta pokojnika ni po kom osnovu, gledajući sam nadgrobni spomenik! Tzv., kako sam nazvao, „groblje nadgrobni spomenika izlomljenih iza grobljarske kuće” – izbrisana istorija, pocepane stranice kamene knjige predaka. Šteta i žalosno za grad živih. Ni ovih pocepanih listova kamene knjige predaka i istorije grada više nema s obzirom da se sada naveliko „ureduju” groblja! (Pa se ni ti fragmenti i njihovi zapisi ne mogu sastaviti – polomljeno i sklonjeno!) Setih se onda stihova J. J. Zmaja:

„Groblje j' spomen doba sviju;

Groblje – knjige što se štiju;

Povesnica svih zemalja,

Starostavnik cara, kralja,

I čitulja viših slika

Izabranika i mučenika,

Od početka pamtiveka.

Sve j' to groblje –

Al' je i kolevka”

(J. J. Zmaj, „Svetli grobovi”, „Pesme”, Matica srpska 1975)

DRUGI NIVO – prostorno-planerski, tj. kako se u svetu po urbanističkim normativima planiranju groblja. Ovako se kaže u tim normativima – „Danas u svetu postoje tri tipa groblja – prvi je sa maksimalno iskrištenim parcelama i prostorima. (Uslovno bi se moglo reći da ovom tipu pripadaju i sadašnja dosta prostorna neosmišljena subotička groblja); zatim, drugi tip je sa akcentom na pejzažnoj arhitekturi tzv. parkovsko groblje i treći tip je šumsko groblje”. I sada dolazi ono dosadno projektantsko – vizionarsko računanje: površine za sahranjivanje u odnosu na broj stanovnika (grobna polja, parcele i mesta i ona tajnovita eventualno parcele sa posebnom namenom; površine

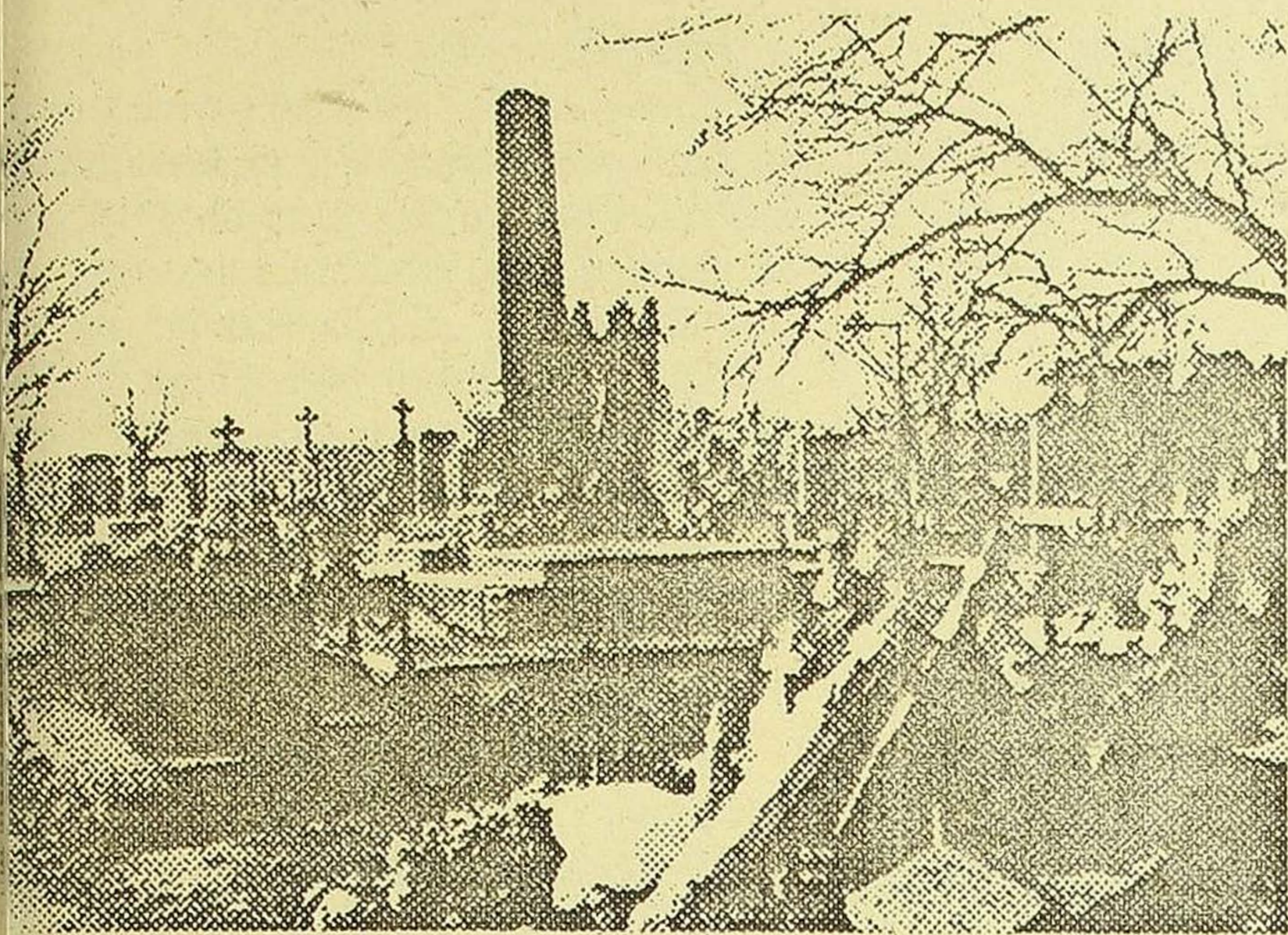
Veliki izbor:

ceramic pen, tehničke

olovke, dvodelne i trodelne garniture,
vodootporni markeri, signiri

Gemini - commerce

SUBOTICA, Lenjinov park 1/II, Telefoni: 51-093, 52-087

Groblje nadgrobnih spomenika

saobraćajnice, aleje, staze, komemorativni prostori – centralni i sekundarni); površine pod zelenilom (pejzažna obrada); površine pod objektima visokogradnje (komemorativni i ekonomski objekti), i instalacije (vodovod, fekalna i atmosferska kanalizacija, elektroinstalacije). Stojim, pa odnem i mislim se. Pa gde je to sve na botičkim grobljima, a video sam u hodoljubljima, navedenim u uvodu po onim grobovima!

TREĆI NIVO – je višeslojan i svodi se na: kulturološki, psiho-socijalni i verski aspekt, te ekološki za čitav grad živih.

Kulturološki aspekt, svakako najbitniji da su groblja svedok kontinuiteta trajanja gradova. Kao takva, predstavljaju materijalizovano svedočanstvo duhovne i nacionalne kulture grada živih. Na grobljima, tj. nadgrobnim spomenicima i zapisima u njima očituju se u toj kamenoj knjizi predaka, običaji, zaboravljeni jezik predaka, običaji i shvatanja umetnosti – lepog ljudskom oku svih naroda, narodnosti i njihovih jezika. Tu vrednost, grad živih sagledam, moram konstatovati, nije dovoljno gledao! Od kada se žele groblja „sredi“, sređuju se temeljno – brišu se i ti travni! No, ostalo je još uvek ponešto da se kaže, slučajno promaklo oko onih koji sređuju“, tj. „uređuju“ postojeća groblja, koja nikada i nisu bila uređena u prošlosti! Ostanak svakog od grobnog spomenika i njegove kulturološke obrade nenadoknadiv je gubitak za istoriju grada. Ali avaj!

Psiho-socijalni i verski aspekt u ovom nivou razmatranja je posebno osetljiv. Pijetet prema umrlom, praiskonsko je osećanje usadeno u ljudsko biće, verovao ili ne, moguće i od straha prema vlastitoj smrti, te zadire u najtananija osećanja ljudskog bića. S obzirom na prisutnost ove komponente, a vezano za rekonstrukciju –

plansku – postojećih groblja u parkove,

kako bi se formiralo CENTRALNO GROBLJE morao bi biti izuzetno dostojanstven od strane nadležnih službi za sahranjivanje. Sam čin ekshumacije i prenošenja posmrtnih ostataka u NOVO CENTRALNO GROBLJE bi zapravo morao biti protokolarno, tj. verski i administrativno regulisan! Možda je i to jedna prepreka pristupanju realizacije projekta CENTRALNOG GROBLJA. Ali to je moguće uz pijetet prema činu, a u interesu grada živih.

O ekološkom aspektu, gotovo da je i suviše danas govoriti, s obzirom da je severno od grada zaustavljeni pesak vadenjem voćaka, vinograda i šuma ponovo krenuo i zavejava grad! Klasičan primer colske erozije, ali ga niko ne želi iz grada živih primetiti već saginje glavu da mu pesak ne ide u oči, a taj isti pesak zaustavili su nad gradom oni iz grada mrtvih, naši preci – isto tako građani ove Subotice. I šta se sad tu uopšte ima dalje reći.

Pa, ipak ima!

Kao prvo, da se prije deceniju i po pristupilo formiranju CENTRALNOG GROBLJA, prema predloženom urbanističkom planu, te da su se formirale aleje, staze, komemorativni prostori sada sa sadnim materijalom – zelenilom, danas bismo imali već predivan park i bez toga da je u funkciji kao CENTRALNO GROBLJE. Za tih proteklih petnaestak godina, gotovo neosetno se mogla dovesti makar voda za zalivanje sadnica, pa onda elektrifikacija, pa onda popločavanje makar samo aleja, tj. glavnih putnih pravaca u CENTRALNOM GRO-

BLJU! I da ne redam dalje od vizionarstva. Moglo se, ali ne znam rezultat samodopriposa? Zaludan je trud ulaganja u postojeća groblja, kada je njihova sudbina i tako i tako da se u narednom milenijumu, tj. veku moraju zagasiti s obzirom na narastanje grada živih, s obzirom da je grad živih „zagrio“ grad mrtvih, a nikada nisu bili jedan u drugom jer se „ne podnose“, već se jedan pored drugog „moraju trpiti“. Postavlja se pitanje u poslednjih petanest godina: šta je bitnije za grad – asfaltirati jednu ulicu u jednoj mesnoj zajednici, samo da je asfaltirana iako nisu sve infrastrukture i instalacije postavljene ili asfaltirati jednu od aleja budućeg CENTRALNOG GROBLJA, koje je neminovnost narednog veka?

Ako bi se tzv. katolički deo Bajskog groblja pretvorio u FUNERALNI PARK (opet latinski funerals – sahraniti) i u njega preneli najlepši po obliku i najznačajniji po zapisu iz kamene knjige predaka, grad Subotica dobio bi nešto izuzetno i atraktivno, čak i turistički, jer na prostorima Panonije tako nešto još ne postoji, ali u svetu postoji i nije ništa novo. No, tamo gde postoji, postojao je i odnos prema prošlosti grada ili kulturološki pristup rešavanja komunikalnih problema u procesu narastanja grada (ovo komunalno dosta tužno zvuči, bolji izraz je pijetet prema gradu i njegovim građanima – prošlosti, sadašnjosti i budućnosti! Nadalje, postojeća groblja u narednim milenijumima pretvoriti u zelene oaze mira i cveća, tj. gradske parkove i osmisлити konačno to CENTRALNO GROBLJE, odnosno i realizovati ga!

Kraj kazivanja o hodoljubljima između grada živih i grada mrtvih!

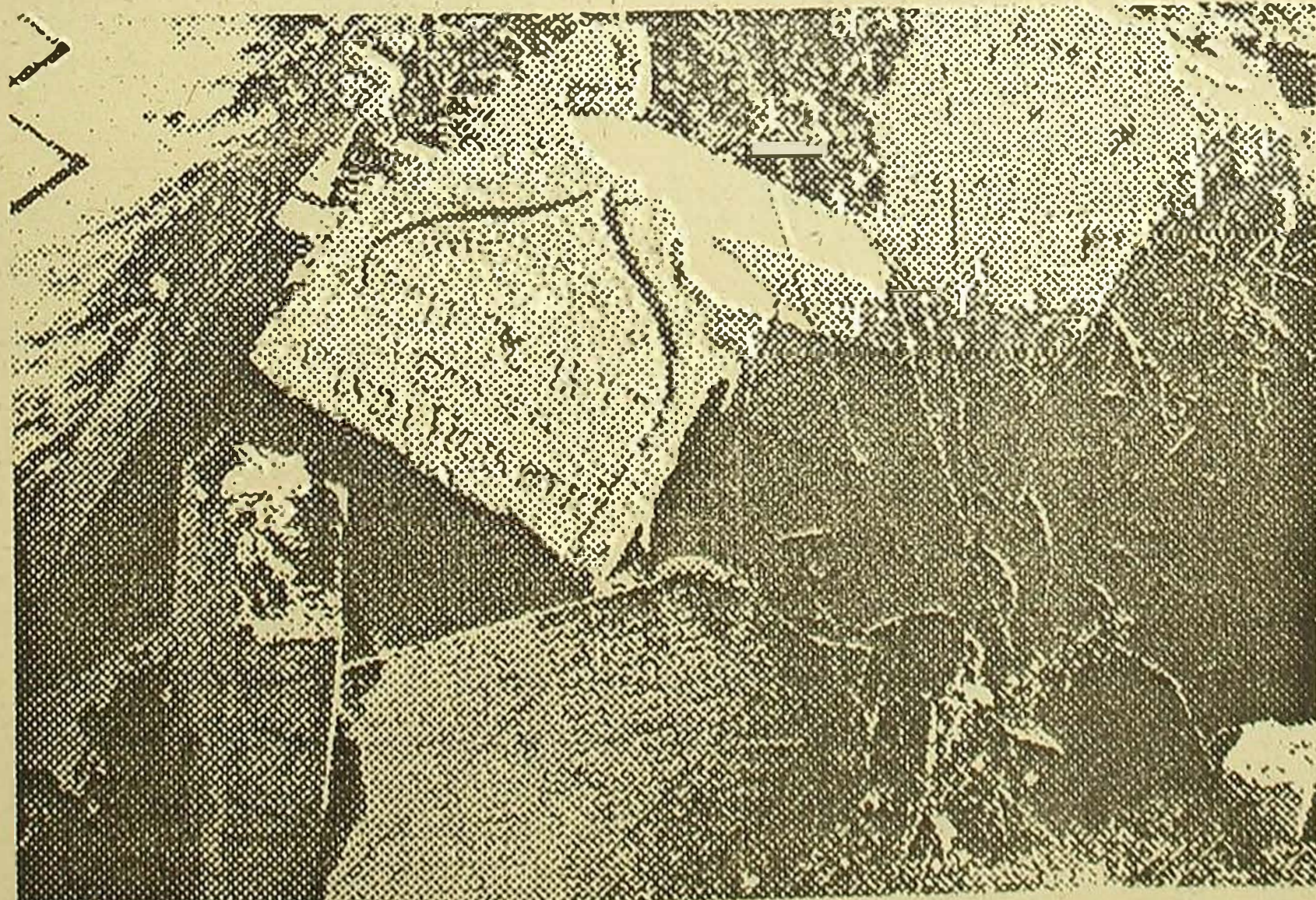
Sa ovim stihovima Čika Jove zaklapam zadnju stranu korica KAMENE KNJIGE PREDAKA ove palanke, varoši, slobodnog kraljevskog grada i uostalom samo GRADA SUBOTICE:

„Gde ja stadoh – ti ćeš poći!
Što ne mogoh – ti ćeš moći!
Kud ja nisam – ti ćeš doći!
Što ja počeh – ti produži!“

A možda i nije, jer ko bi od nas znao odgovoriti na pitanje: Gde je početak, a gde kraj ovih zemaljskih putova u hodoljubljima hodeći po njima?

(kraj)

Mr Ante Rudinski

GARANT

PREDUZEĆE ZA SPOLJNU I
UNUTRAŠNJU TRGOVINU d.o.o.
Trg Oktobarske revolucije 37
SUBOTICA

Telefon: (024) 25-004 direktor
27-002 komercijala
29-042 maloprodaja
23-537 magazin
Telefax: (024) 26-719

Naš izbor

Dok budeš pevao

*Dok budeš pevao ko će
Tvoje breme da nosi
Dok jedini prkosiš
Siromaštvu jasnoće*

*U susret jetkom voću
I podsmješljivoj rošći
Dok budeš pevao ko će
Tvoje breme da nosi*

*Putuj pevaj prkosi
Samo te pesma hoće
I noć se tobom ponosi
Ali dok pevaš ko će
Tvoje breme da nosi*

Branko Miljković

Tri nove knjige

Posljednjih su dana svjetlo dana ugledale tri nove knjige. Prvu među njima, „Somborske žetvene svečanosti” od grupa autora, izdao je Institut „Ivan Antunović” iz Subotice. Zatim se pojavila knjiga profesora **Bele Gabrića** i pokojnog **Ante Pokornika** pod nazivom „Bunjevačke kraljičke pisme” u izdanju Izdavačkog društva „Hrid” iz Subotice. Treće knjiga je zbirka pjesama nedavno preminulog svećenika **Marka Vukova** „Ja, buntovnik s razlogom”, koju je izdao slavonskobrodski ogranak Matice hrvatske. Šire prikaze ovih knjiga moći ćete pročitati u narednim brojevima „Žiga”.

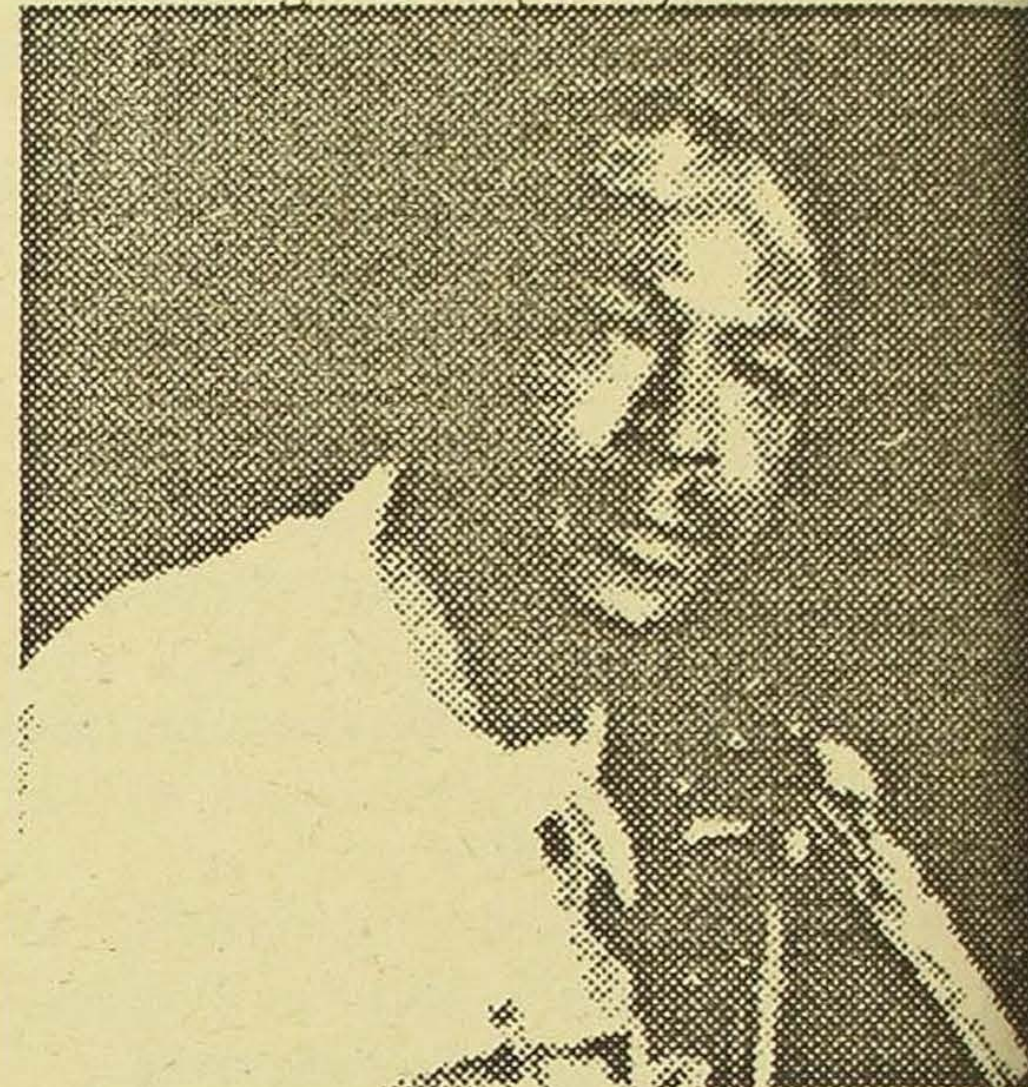
(k. c.)

Imenik rocka

Marvin Gaye – jedan od najvećih umetnika u domenu crnačke popularne muzike, rođen u Washingtonu, 2. aprila 1939. godine, a ubijen 1984. od strane sopstvenog oca, svakako je bio „zvezda vodilja” buljuka mladih umetnika soul, blues i funk provenijencije. Respekta vredna karijera uključuje diskografiju i „zlatne” ploče čijeg se broja ne bi postideli Ray Charles ili Stevie Wonder. Definitivno najveća zvezda „Talma Motown” produkcije.

Probrana diskografija:

- I Heard it Thru the Grapevine (1968)
- What's Goin on (1971)
- Let's Get it on (1973)
- Midnight Love (1982)

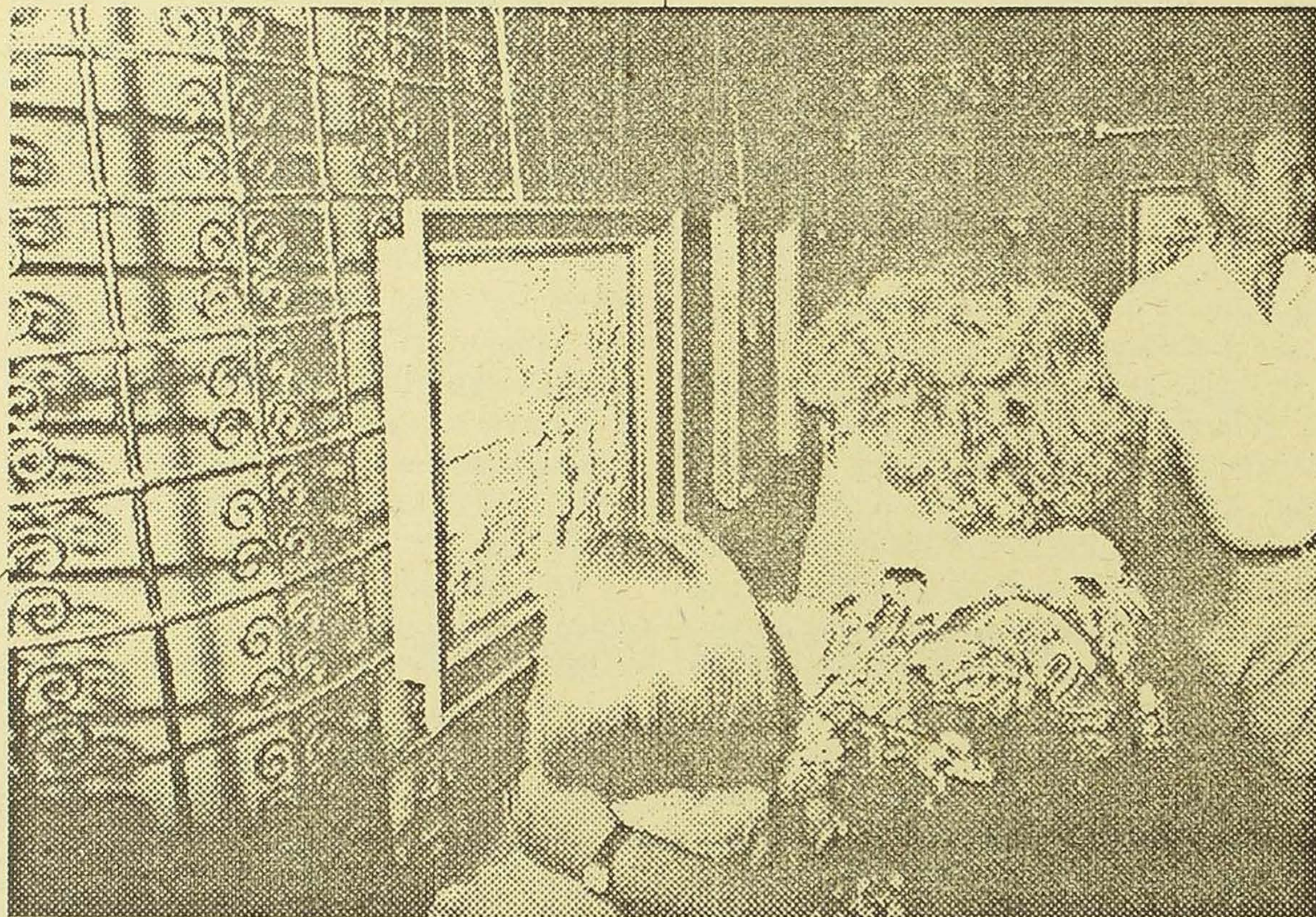

„The Genesis” – vrlo bitni britanski progresivni rock sastav, osnovan 1966. godine, s muzičkom orijentacijom baziranom na „teatar-glam-art-rocku” i, donekle, konceptualnom rocku s primesama „simfo-rocka”. Kada je frontman grupe **Peter Gabriel**, 1975. godine, krenuo u vode solo-karijere (koju uspešno „tera” do današnjih dana), svi su grupi predskazivali propast – no, dotadašnji bubnjar **Phil Collins**, ne samo da je u vokalnim deonicama uspešno nasledio Gabriela, već je tokom 70-ih i 80-ih postao mega zvezda za sebe. Najpoznatiju postavu grupe su sačinjavali: **Peter Gabriel** (vokal, flauta), **Tony Banks** (klavijature), **Steve Hackett** (gitara), **Michael Rutherford** (bas- gitara, gitara i vokal) i **Chris Stewart** (bubnjevi, udaraljke), uz, naravno, već pomenutog **Phill Collinsa** (vokal, bubnjevi).

Probrana diskografija:

- Trespass (1970)
- Live (koncertni, 1973)
- Selling England by the Pound (1973)
- The Lamb Lies Down on Broadway (dvostruki, 1974)
- A Trick of the Tail (1976)
- Three Sides Live (dvostruki, koncertni, 1982)

Robert Tilly

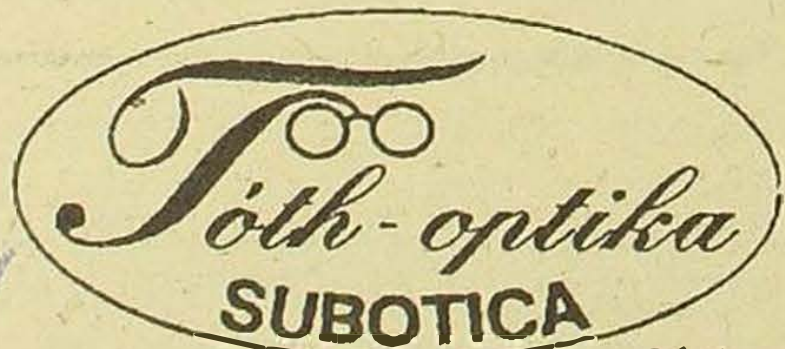
Slammarke i u Subotici

Radovi nove generacije

U prepunom vestibulu Gradske kuće, u petak je 9. kolovoza otvorena već tradicionalna, u sklopu „Dužijance”, subotička izložba slika u tehnici slame koje su nastale u Tavankutu na ovogodišnjem XI. sazivu Kolonije naive u tehnici slame. Otvarajući izložbu, **vlč. Andrija Kopilović** je rekao da ga je u životu susret sa slamom tri puta ganuo: u vaticanskom veleposlanstvu u Beogradu, u kojem se nalazi grb ove države načinjen od slame i dar je tavankutskih slamarki, zatim u papinoj vili gdje se nalazi od slame načinjen njegov osobni grb, te u vaticanskom trezoru kojega resi posljednja papska tijara, koja je urađena u tehnici slame. O radovima, pak, na izložbi je rekao da oni predstavljaju ostvarenja jedne nove generacije slamarki koja se rada, te upozorio na moguću štetnost od komercijalizacije ove umjetnosti naive.

Na otvorenju izložbe još su govorili i **Milka Mikuška**, ravnateljica Gradskog muzeja i **Stanka Kujundžić**, dopredsjednica Skupštine općine.

(k. c.)

Subotica

Tel. 51.045 Moksima Dorčić 26

Radno vreme

Radnim danom 9.00-12.00

16.00-19.00

Subotom 9.00-12.00

Radno vreme očnog lekara

Radnim danom 17.00-19.00

Krležijana

Obrana od životne groze

Doživljavati umjetnički svakako je mudar način života. Od poniranja u tajne ljudskog života čovjek ipak nije izumio ništa vrednije. Ne precjenjujem značenje ovih izleta pod okrilje umjetnosti, ali ih i ne potcjenjujem: čovjek se na taj način brani ili krije od životne groze, od smione spoznaje besmisla, pa već i zato nema razloga da umjetnost potcjenjuje. Kao svjetiljka ona smanjuje tminu, prija kao melem, a kao opojnost blagotvornija je od svih narkotika.

Miroslav Krleža, 1968.

Jezik bunjevačkih narodnih pripovjedaka (III.)

U nekim slučajevima se upotrebljava samo ga polovina afrikate „dž” (žigerica, žbunj, at, žignit), ali je zato sačuvana praslavenska kata „dz” koja se navodi ilustracije radi zozda, Dzijo, Handzokovi = nadimci, ndza = zvono, dzikati = veselo igrati, ronti = zanovijetati, prigovarati).

Glas „d” je postojan, ali imamo slučaj govog gubljenja u prilogu među = med'. Glasovi „p - g - k” u nekim riječima otpadaju na početku riječi: čela, tica, covat, ceto, di, digot, itd., dok glas „v” ispada u prilogu: ode, odan, odaleg itd.

Glasovi „d - t” ispadaju ispred c, ć, č, s, z: čće, očitovaće, nosiće, osiko, ocovo itd. Glas „t” ispada i u futuru: radiću, ščepaću, itd. Interesantna je zamjena „t” s glasom „lj” u riječi šaptati = šapljati.

Glas „s” dodaje se na početku nekih riječi, kao: spuž, spisati, sigrati itd. Iza labijala „s” i dentala „t” i glas „s” prelazi u „c” npr.: covat, ociko, ljucki, luckast, ciguran, čina itd., ali nalazimo i pravilne oblike koje su vjerojatno ispravljene.

„Neg' vi ljudski i bratski, pa ćete biti li” (Knjiga 1, str. 77).

Glasovi „k - g” prelaze kod glagola u 3. licu množine u glasove „č” i „ž”, na pr.: pečū, vuču, u, a u dativu i lokativu, ne prelaze po pravilu „č” i „ž”, npr.: muki, nogi, majki, ruki, itd.

Poznata je zamjena glasa „g” s glasom „b” u riječima: borme, borati, borame itd.

Glas „l” je postojan ali se u nekim riječima muljira, na pr.: ciglja, a postojani glas „l” u nekim riječima prelazi u „lj” npr.: ne-voja itd.

Promjena glasa „m” pred dentalima u glas „n” nalazimo osim u riječi starovinsko.

Skupina „zr” daje „zdr” u riječi zdraka, imamo i ždrakav. Skupina „mn” daje „m”, npr.: guvno, duvna itd.

3. Morfološke i leksičke osobitosti

Glagoli s „nuti” u neodređenom načinu i rugim oblicima imaju mjesto „nu” „ni”, npr.: splesnit, krenit, skoknit, lupnit itd.

Glagoli složeni od „ići” imaju redovno „ići”, a ne „i” pred nastavkom ili početkom glagolnog dijela: sadi, obadi, saći itd.

Umanjeni glagoli se mnogo upotrebljavaju, a tvore se nastavkom „ni”, npr.: pljucskoknit, brečnit itd. Interesantni su i oblici učestalih glagola, npr.: smijuckat, pikat, rizuckat itd., kao i glagolski oblici: rč, povuc, pokuc itd.

Nastavci u 3. licu prezenta su:

a) „e” i „u” - podile, šale, žale, pritvore, pu, nosu, tražu itd.

b) „aje” i „aju”: pitaje, igraje, pivaje, očitujekaju, zasipaju, upačivaju itd.

c) „du”, koji je vjerojatno nastao pod utjecajem ekavaca. Uzelo je većeg maha kod Bunjevaca „-ćedu”: nećedu, oćedu, imadu, mi-ćedu, možedu itd.

E, al' ako dica ne znadu, tu su stariji pa se ne poznadu oni tog bačkoša” (Knjiga 1, str. 177).

Česti su oblici imenica kolac - koc, stolac - oc, krevetac, korica, krušac, jagnjad, šura, zglavkovi, momčuljak, povrza, bona, rukiju, konjom, danjom, u okolišu, zova mater, orlov, veliki' orlova, itd.

„Tako je sačekao dok orlov nije stigo iznad guvna. I kad je onda zaprašio iz puške, a orlov s jagnjetom pao lipo na kamaru slame, pa jagnjetu da se bar jedna dlaka iskrivila!”, (Knjiga 1, str. 184).

U ovim pripovijetkama nalazimo u potpunosti novu deklinaciju, iako je vjerojatno da pripovjedači u svim slučajima nisu upotrijebili oblike, koji su u govoru još rašireni. Npr. genitiv množine imenica starih osnova završava na „ivi” (ušivi, noćivi, gostivi, noktivi, prstivi, kostivi, kokošivi itd.), ali ga u ovim zbirkama ne nalazimo.

U svezi s navedenim samo se ukazuju neke padežne oblike:

- genitiv množine: ovaca, momaka, nosova, braće orijaša, rukiju, ćeri (ćeriju) itd.

- dativ množine: majkama, ovcima, rukama, nosovima, ovim šumama, momcima (momcima) itd.

- instrumental jednine: s jagnjetom, zmajom, s majkom, s materom, s nosom, s konjskim tragom itd.

- instrumental množine: s krastavcima, s braćom orijašima, s ovcima, s nosovima, s razbijenim ušicama, sa svidocima itd.

Padežne oblike (radnikama, seljakama, bunarama) gdje je vokal „i” zamjenjen vokalom „a” ne nalazimo u ovim pripovijetkama.

Kod zamjenica se često upotrebljavaju enklitike uz prijedloge: na me, na te, na se, uza te, uza me itd.

Glagolski pridjev radni uvijek završava na „o”, što smo već vidjeli naprijed. Pridjevi izvedeni u pridjevske složenice, znače osobinu u umanjenoj mjeri, npr.: naglup, sulud, omalen, povelik, malecan, luckast itd.

Pokraj već spomenutog izostavljanja vokala „e” u krajnjem slogu glavnih brojeva, imamo izostavljanje vokala „i” kod brojnih imenica: dvojca, trojca, četvorca itd., ali se rjeđe upotrebljavaju i pravilni oblici.

Kod priložnih brojeva upotrebljavaju se dva oblika za prva dva broja: jedared - jedanput, dvared - dvaput.

„Dvared ste mi izmakli, treći put nećete.” (knjiga 2, str. 70.).

Kod brojeva od 10 do 20 i uvijek kada se ti brojevi ponavljaju imamo ove oblike: jedanaest, dvanajst, trinajst itd., ili jedanest, dvanaest, trinaest itd., a često i bez „i” na kraju.

Uobičajena je upotreba priloga s partikulama, od kojih su najčešće „ka” i „re” koje se upotrebljavaju cijele ili okrnjene. Npr.: kadak, kadaka, kadar, svagdar, tamokar, tutekar, tutek, tudan, odan, onomade, odakleg, odozgor, takim, ništom itd.

Često srećemo i prilog „nuz”: nuz zid, nuz te itd.

IV. Zaključak

Ovim prikazom nisu ni izdaleka iscrpljene sve osobitosti jezika bunjevačkih narodnih pripovjedaka već je samo ukazano na neke od njih. Svrha je prikaza da se ukaže na potrebu izučavanja jezika ovih pripovjedaka, jer su one bogata riznica jezičnih osobitosti od kojih mnoge danas nećemo naći u govornom jeziku bačkih Bunjevaca.

Za leksičku građu pruža podatke Balint Vujkov u „Tumaču manje poznatih riječi” koje je dao uz pojedine knjige kao i u tekstovima (predgovorima, raspravama) objavljenim u pojedinim knjigama.

Naco Zelić

Filmoteka

Nešto sasvim bez veze

„Up Close and Personal” (Nešto sasvim lično) - Režija: Jon Avnet - Glavne uloge: Michelle Pfeiffer, Robert Redford - 1996.

Profesionalci snimaju filmove, a filmski kritičari ih komentarišu, za procenu i preporuku zainteresovanima. Samo ova banalna deskripcija može objasniti zašto sam gledao „Up Close and Personal”, melodramicu o provincijskoj talentovanoj TV novinarki i vremešnom TV producentu, koja, osim njihovog odnosa, ne sadrži bukvalno ništa više. To bi trebalo da bude kompliment - čista ljubavna priča namenjena za izazivanje empatije kod publike težak je projekat i sasvim retko uspešan. A zbog ovog „retko” „Up Close and Personal” spada u onu grupu filmova o kojima se nema šta napisati, koji se zaboravljaju i pre nego što se projekcija završi. Čime su ove dve persone zavredile pažnju i čega ima zanimljivog u kvazirealističkim „romantičnim” prizorima iz života kolega i profesionalaca - iz filma se ne može saznati. Blagonakloni kritičari, koji imaju sreće da ih producenti ili distributeri plaćaju, okarakterisali su film kao nedeljnu popodnevu limunadu svrstavajući ga tako uz, recimo, „An Officer and Gentleman”, „The Graduate”, „The Way We Where”, „Terms of Endearment”, „The Champ”, itd. nesumnjivo sve banalne melodrame, ali koje i te kako imaju snage. To je skup čije članove „Up Close and Personal” ne može ni da zameni.

Na stranu (prirodna) potreba za honorarom i za održavanjem statusa kod glumaca, izgleda da je jedini razlog za snimanje ovog filma sentimentalna uspomena američkih gledalaca na Jessicu Savitch, TV novinarku po čijoj je biografiji snimljen. Beše to mlada TV zvezda koja je iznebuha kolabirala dok je čitala vesti, naočigled gledalaca, i potom nesrećno poginula u 36-oj godini. Poznata američka sklonost ka obožavanju pojedinaca koji ostvare american dream već godinama održava i nju kao malu ikonu u ogromnom panteonu sličnih, i producenti su to iskoristili da odrade i ovaj film.

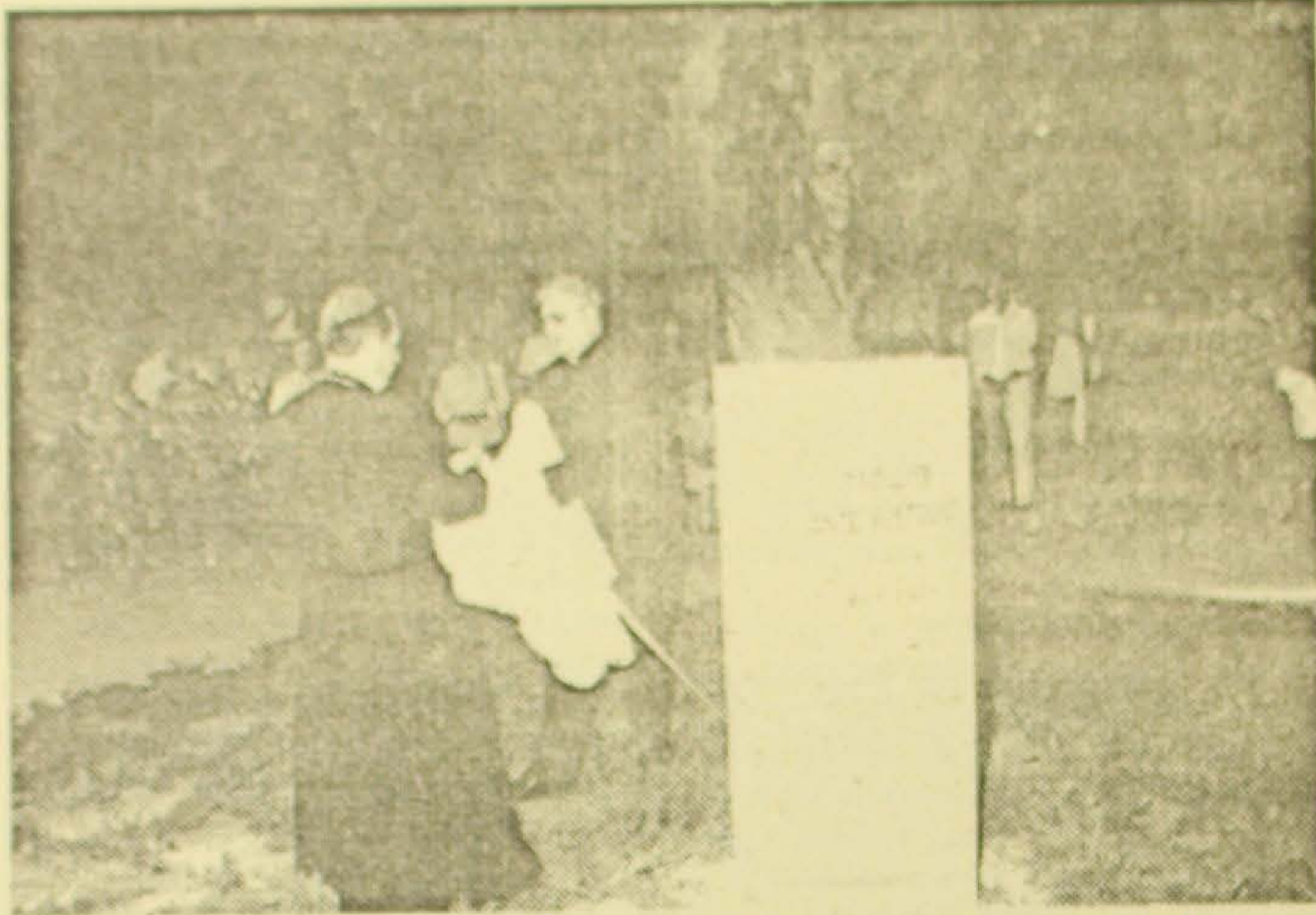
To bi bilo sasvim u redu kad bi film imao ikakve veze sa Jessicom Savitch, osim što Michelle Pfeiffer ima njeno ime. Naslanjajući se na jedan živi mit scenaristi su odstranili sve podatke iz biografije, usmeravajući se na ne previše poznatu romantičnu ljubavnu avanturu, računajući isključivo na privlačnost mita i glavnih glumaca. Film je trebao da bude samo agenda za izliv empatije.

Baš to i jeste, ali je baš zato i negledljiv osim manijakalnim poštovaocima pop-ikona american way-a. Kao takav „Up Close and Personal” može poslužiti nesvesnom jedinstvu onih koji vole Ameriku i veruju u lepotu življenja u njoj naspram lepote življenja uopšte, dakle gotovo kao obredna radnja pripadnika kulta. Van takve nesvesne potrebe to je nepodnošljivo neukusan pamflet sa dodatkom ljigavih pseudoemocija, loš čak i za lošu melodramu.

Pera Marković

Poslije šezdeset godina Miroljub se vratio

Poprsje Ante Evetovića Miroljuba vraćeno je na mjesto otkuda je prije pedeset pet godina, u viktoru Drugog svjetskog rata,

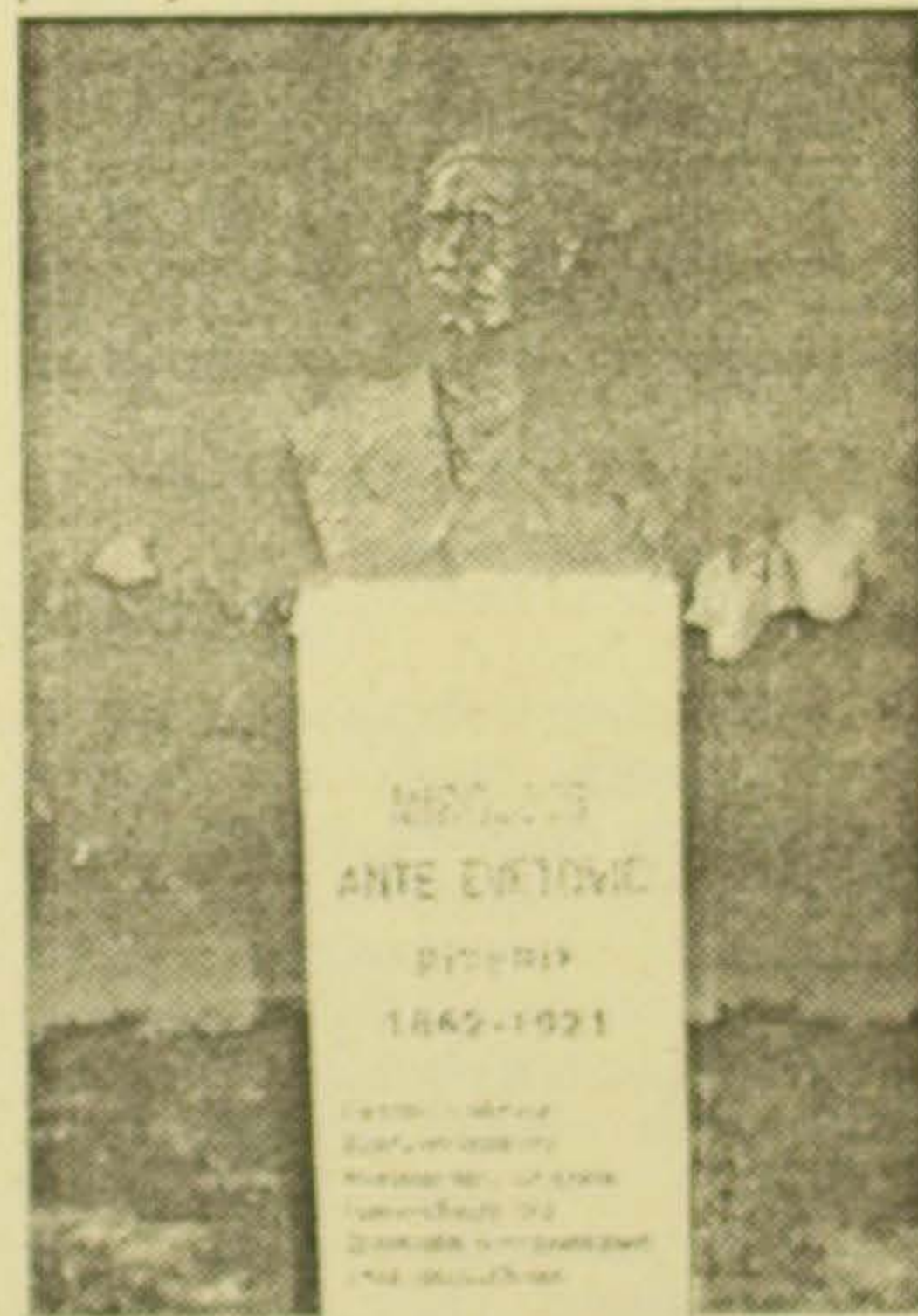
uklonjeno! Na kraju programa „Dužijance '96“ održane su dvije književno-kulturne manifestacije posvećene ovome značajnome hrvatskom pjesniku iz Bačke: 9. kolovoza održana je književna večer u HKC „Bunjevačko kolo“, a 10. kolovoza pored katedrale- bazilike sv. Terezije Avilske ponovno je otkrivena njegova spomen- bista, inače rad čuvenog kipara Ivana Meštrovića.

Prošlo je šezdeset godina od kako je spomen-bista (16. kolovoza 1936. godine) otkrivena. Šezdeset godina! Koliko su se društvene prilike, život, ljudi izmijenili? Koliko je ljudi palo u zaborav! Među njima i Miroljub. Uvjeren sam, kada bi se sprovodila anketa s pitanjima: „Tko je Miroljub?“, „U čemu je zadužio kulturu Hrvata-Bunjevaca?“, da bi bilo malo ili nimalo točnih odgovora. Zbog toga i jeste bilo krajnje vrijeme da se Miroljub napokon vrati, da tako oživi u našoj svijesti, da zauzme svoje mjesto u kulturi ovoga podneblja. A vrijeme neumoljivo teče. Prošlo je 134 godine od njegovog rođenja; 110 godina kako je zaređen za svećenika; 75 godina od njegove smrti.

Na književnoj večeri čuli smo iscrpno predavanje prof. Bele Gabrića (pročitao ga je vlč. Andrija Anišić) o životu i radu Ante Evetovića Miroljuba. On potiče iz brojne obitelji Dane i Imerke Evetović, rođene An-

tunović, koja je bila u srodstvu s biskupom Ivanom Antunovićem. Bilo je dvanaest braća i jedna sestra. Nezdrava klima ovih prostora, „bačke boljetice“ su zahvatile i obitelj Dane i Imerke. Šestorica muških umrli su još kao mala djeca. (Vrijedno je napomenuti da je gđa Katica Evetović dala

Odboru za podizanje spomenika Miroljubu pravo da može bez odštete izdati 2.000 primjeraka knjige „Pjesme Miroljuba“.) Ante je stupio u franjevački red. U redu je obnašao visoke dužnosti od lektora filozofije, profesora teologije, do gvardijana u Baji. Godine 1900. reformiran je franjevački red, postao je stroži.

Uručene „Antušove nagrade“

Spoj iskustva i mladosti

Na kraju književne večeri u organizaciji Instituta „Ivan Antunović“ u sklopu proslave žetvenih svečanosti „Dužijance '96“, koja je ove godine bila posvećena Anti Evetović Miroljubu, u petak 9. kolovoza dodijeljene su tradicionalne „Antušove nagrade“ najzla- služnijim djelatnicima koji svojim radom doprinose očuvanju, njegovanju i razvitku kulturne tradicije bunjevačkih Hrvata. „Antušovu nagradu“ ove su godine dobili: prvu, slamarica iz Đurđina Marija Ivković Ivanđekić, koja više od dvadeset godina plete krune za „Dužijancu“, drugu Tivankučanin Tomislav Žigmanov, novinar „Žiga“, dok je treća nagrada pripala mladoj dizajnerki Đurđici Stantić, također iz Tivankuta.

(k. c.)

Miroljub je dožvolom Sv. Oca – pape istupio iz reda i primljen je za svećenik Pečuške biskupije. U početku je kapelan zatim je župnik u Veliškovcima i Harkanovcima, a 1911. dolazi za župnika u Valpove gdje ostaje do smrti (24. veljače 1921.).

Još kao bogoslov počeo je objavljivati pjesme. Ima samo jednu objavljenu knjigu pjesama „Sretni i nujni časi“ (Osijek, 1908. Godine 1931. u povodu desete obljetnice smrti u Subotici je Odbor za podizanje spomenika Miroljubu, objavio „Pjesme Miroljuba“, koja sadrži 73 pjesme. I to je sve.)

O njemu je pisano da je pjesnik sretno duša. Pjesme su mu prepune boli i ljubavi za svoj rod, te čitatelju dolaze kao pramelem. Njegove pjesme „ne trebaju knjižara već čitatelja...“ veli Hranilović. Zabi dobro bilo da Institut „Ivan Antunović“ nakon 65 godina sabere i izda pjesme Miroljuba Ante Evetovića.

Na otkrivanju spomen-biste u subotu 10. kolovoza, sakupili su se oko katedrale podignutog spomenika Subotičani, ali i kao što je kroničar izvještavao 1936. godine – između 10 i 15 tisuća ljudi. Predsjedavajući Predsjedništva Instituta „Ivan Antunović“, vlč. Andrija Kopilović je svoji riječima približio značaj ove proslave i ponovno otkrivanje spomen-biste. Govorio i József Kasza, gradonačelnik Subotice. (On nije govorio o Miroljubovom radu, njegovom značaju u književnosti i kulturi hrvatsko-bunjevačkoj (o tome su već drugi opširnije govorili), već je rekao:

– Osjetio sam obvezu, iako znam kolektivne odgovornosti nema, da treba odati poštu čovjeku kome je bista svodobno podignuta. Treba odati poštu ispričati se jednom narodu, stanovnicima Subotice, Bačke, Vojvodine za nedjelo koje je učinjeno '41. Tadašnja vlast je mislila povijest počinje s njima. Ne! Historija počela i odavno traje. Ono što je učinjeno '41. lokalna samouprava danas ispravlja. Još jednom: poštovanje gospodinu Evetoviću i hrvatskom narodu.

Moram naglasiti da sam s posebnom došću i oduševljenjem kazivao pjesmu „Spomenik Miroljubu“ Ivana Malagurskog Tanara. Istu sam pjesmu prije 60 godina recitirao kada je prvi puta otkrivena spomen-bista Miroljubu. Kao davne 1936. godine, kada je spomenik otkrio biskup La Budanović, sada je otkrio spomenik miroljubu János Péntzes, subotički biskup. Isti je pročitano pjesmu Branka Jegića „Miroljubu“ i, savakako, zbor „Albe Vidaković“ i vodstvom s. Mirjam Pandžić.

Ovaj prikaz završavam Miroljubovim stihovima iz pjesme „Moje zvanje“:

„I ne trebam i ne želim nikad
U životu sebi većeg dara;
Hrvatskoga roda ja sam pjesnik
I svećenik Božijeg oltara.
Za dom radim, za rod pjesme pišem
I moje i roda suze brišem.
A rod?
A rod će se katkad sjetiti mene
I ruke mi u groblju zeleni!“

Mislim da hoće. Obnovljeni spomenik dokazuje!

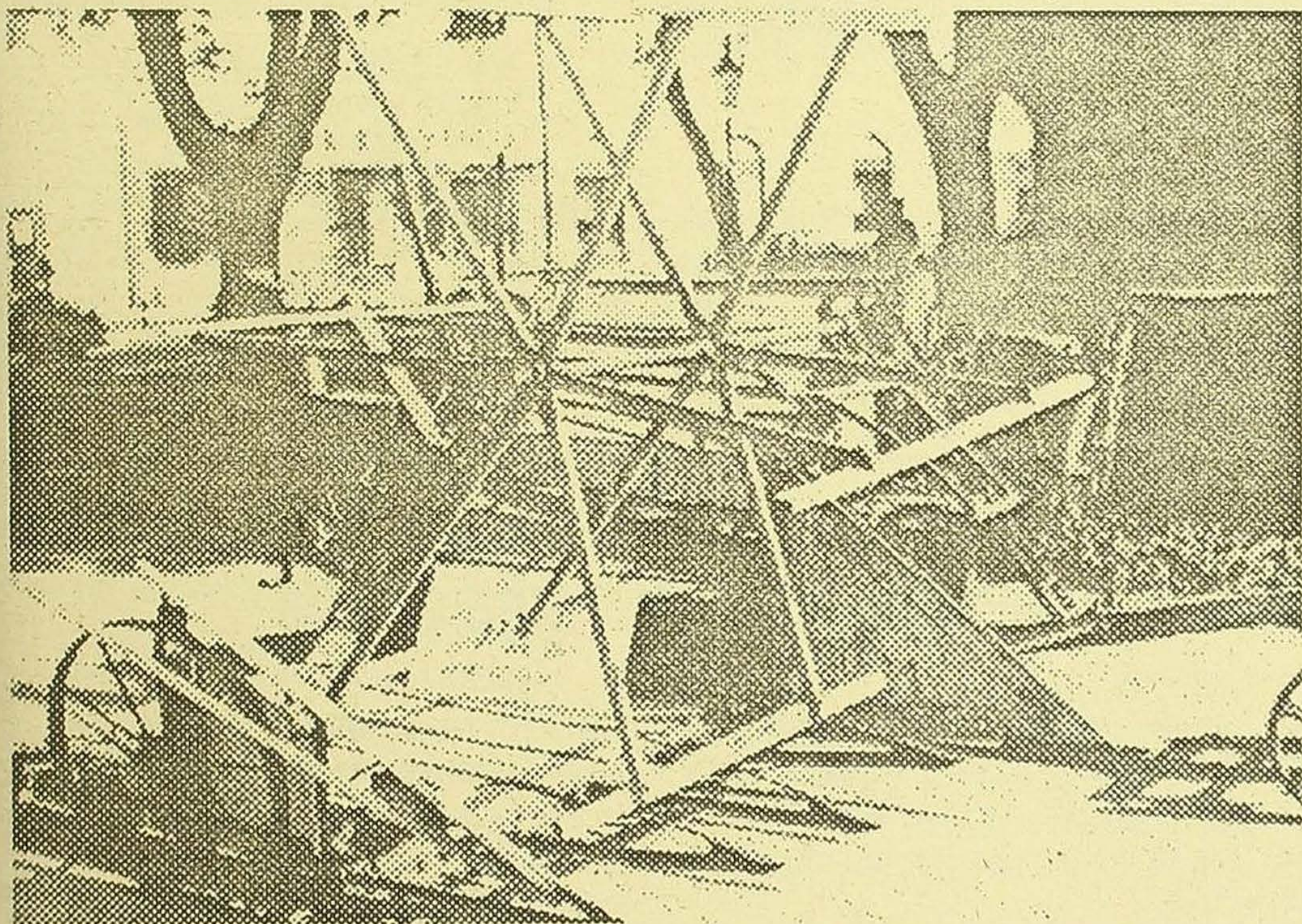
Ivo Prčić, mladi

„Dužijanec '96”

Etno-park

Ovo je jedna od priredbi koje su ove godine, kao i ranije, uradene da bi se narodu pokazalo jedan dio sermaja (1) koji je kadgod korišten da bi se zasijalo i pokosilo žito. Ovo je bila prilika, ko nedavno na „Takmičenju risara”, da se pokaže, al sad u stanju mirovanja, čime su kadgod radili naši stari.

Sermaj je izložen u parku ispred varoške škole, tako je poredan kako se kojim redom koristio. Možda je malo nji zapazilo kako izgleda oblik jednog od prvih fabričkih plugova s drvenim gredeljom i kolečkom u čije su koke drvene špice uglavljene brez nametka. Ova starina od pluga je procinjena oko 200 godina, a značajan je po tom što je on med prvim zamijenio drvenu ralicu. Od tada je postojalo samo malo stariji plug s drvenim gredeljom i taj je imao i drvenu (!) ralicu. Ovaj plug je pomogao čoviku da brže i to je važnije, bolje uzore zemlju, a to je

je bio za tri konja ili za dva para volova. Ovi plugovi su bili vidan napredak u načinu obrade zemlje; s njima se radilo brže, više i bolje i bili su u upotrebi sve dok im nisu potisli traktori.

Kad je zemlja uzorana pod žito, usitnjena je gvozdnom paračom, a poslije tog je za sijanje pripravljena roljkom, kojom je zemlja poravnata i izdrobljene su sitnije grudve. Po izroljanoj zemlji žito je sijano sijačicom. Ove godine izložena je zaprežna sijačica za žito od 13 redi nemačke marke „Melichar”, iz 1910., koju su vukla dva konja i s njom se na dan moglo posijati 7-8 lanaca. Za ovu sijačicu je bila zavezana lančana brana, koja je redove lula sijačice poravnala.

Ovako posijano žito niklo je i ostalo u mirovanju sve dok se nije s prolića počelo bokorit, a tada je podrhlano s branom, da bi se razbila pokorica. Još jedared se izlazilo na njivu sa žitom i to sredinom travnja ili malo kasnije, kako je kad vrijeme dopuštalo, da bi se skupile čukanjice koje bi smetale risaru kod košenja žita. Žito je mirovalo sve dok u

je bio za tri konja ili za dva para volova. Ovi plugovi su bili vidan napredak u načinu obrade zemlje; s njima se radilo brže, više i bolje i bili su u upotrebi sve dok im nisu potisli traktori.

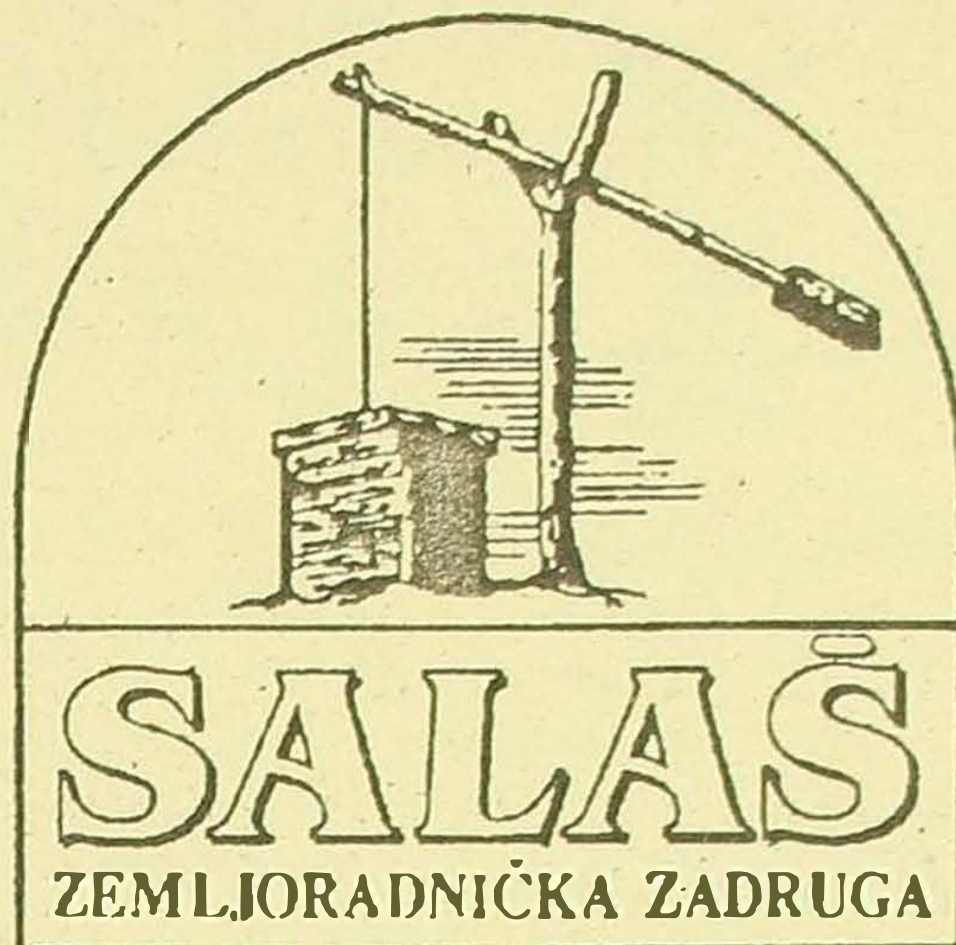
Kad je zemlja uzorana pod žito, usitnjena je gvozdnom paračom, a poslije tog je za sijanje pripravljena roljkom, kojom je zemlja poravnata i izdrobljene su sitnije grudve. Po izroljanoj zemlji žito je sijano sijačicom. Ove godine izložena je zaprežna sijačica za žito od 13 redi nemačke marke „Melichar”, iz 1910., koju su vukla dva konja i s njom se na dan moglo posijati 7-8 lanaca. Za ovu sijačicu je bila zavezana lančana brana, koja je redove lula sijačice poravnala.

Ovako posijano žito niklo je i ostalo u mirovanju sve dok se nije s prolića počelo bokorit, a tada je podrhlano s branom, da bi se razbila pokorica. Još jedared se izlazilo na njivu sa žitom i to sredinom travnja ili malo kasnije, kako je kad vrijeme dopuštalo, da bi se skupile čukanjice koje bi smetale risaru kod košenja žita. Žito je mirovalo sve dok u

njeg nisu zašli risari.

U ovoj izložbi prikazan je razvoj žetvenih radova od ručnog košenja do kombaja. Tako je u nizu tog razvoja izložena vučna zaprežna kosačica rukovetačica. Ovom mašinom žito je pokošeno, odloženo u snopove. Za njom su radila tri para risara, koji su napleli uža, svezali snopove, snosili je u stave i otaleg sadili krstine. S ovom mašinom se moglo uraditi oko 5-6 lanaca žita u čisto, ris je ubrzan za oko dva i po puta, a što je najvažnije odminjen je čovik u najtežem poslu – košenju. Ova mašina je proizvedena u Americi 1895. u fabrici „IHC” – „Mc Cormick”.

Rad u risu olakšala je, ubrzala i pojednostavila vučna zaprežna samovezačica za četiri konja, kojom je žito pokošeno i svezano u snopove, a trojci risara tribalo je da snopove skupe u stave i sadiju u krstine. S ovom

mašinom se za jedan dan moglo uraditi oko 6-7 lanaca.

Poslije ovako uradenog risa ostaje posao da se žito uveze u guvno, sadije u kamare i dočeka da tamo bude ovršeno. Tako je radeno sve dok nisu došli kombaji (prvi 5 komada doneti su u Subotici 1956.).

Tako je u etno-parku pokazano sve od sermaja što je tribalo ljudima da dođu do zrna žita. Prvo da bi se prirani, a poslije je zrno žita postalo temelj stvaranja blagostanja i bogaćenja naši ljudi.

Triba imati na umu da su ove mašine zdravo stare; liče na niko staro gvožđe, u etno-parku nisu bile samo ukras jer su ove godine radile na „Takmičenju risara” u Maloj Bosni, u okviru proslave ovogodišnje „Dužijance”.

Želja je organizatora „Dužijance” da ove mašine još malo „dotira” i ponovo pokaže kako rade. Učiniće više napora da se na to prikazivanje dovede još više ljudi, neg koliko i je bilo u Maloj Bosni (oko 2.000).

(Ride korišćene riči:

1. sermaj – oprema i pribor u poljoprivredi
2. omaška – sijanje žita rukom
3. oje – drvena ruda s lancom od jarma do vučnog sermaja
4. babica – drveni dvokrak oblika „A” na kojem se vuko plug do, i od njive
5. dvoger – dvobrazdni plug
6. stava – u dva reda uzdužno poredani snopovi izmed koji su dili krstine)

Alojzije Stantić

Nama je dovoljno da znate za nas

FUNERO

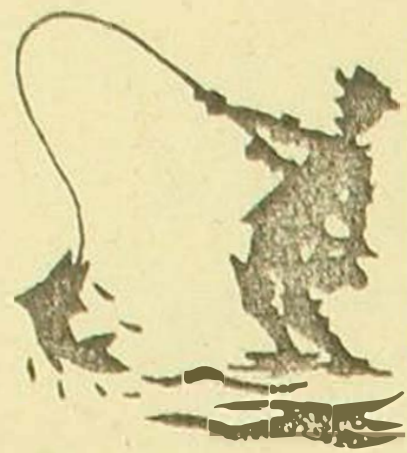
Privatno pogrebno poduzeće

- Subotica, Karadordev put 1
telefon: (danonoćno): 024/51-514
- Bajmok, JNA 3 (u cvjećarnici „Mariška”) telefon (danonoćno): 024/762-024
- Palić, Joó Lajos 18 (u cvjećarnici „Orchidea”), telefon: 024/752-759
- Horgoš, Borisa Kidriča 7, telefon (danonoćno): 024/792-202
- Novi Kneževac, Maršala Tita 16

Organizujemo nastavu iz: matematike, stranih jezika, fizike, mehanike, elektrotehnike, maternjeg jezika, poseban program iz metoda učenja i pripremu budućih srednjoškolaca za kvalifikacioni ispit za upis u srednju školu.

Stručnost i pedagoško iskustvo naših nastavnika vode vaše znanje do željenih ciljeva.

U okviru Škole plus vršimo obuku budućih vozača. Vi treba samo da nas potražite, sve ostalo je naša briga. Informacije i prijava kandidata radnim danom od 11 – 16 časova u prostorijama Škole plus, Strossmajerova br. 3 (ispod Muzičke škole) ili na telefon 37-316 u večernjim časovima.

Za ribiče Šaran (III.)

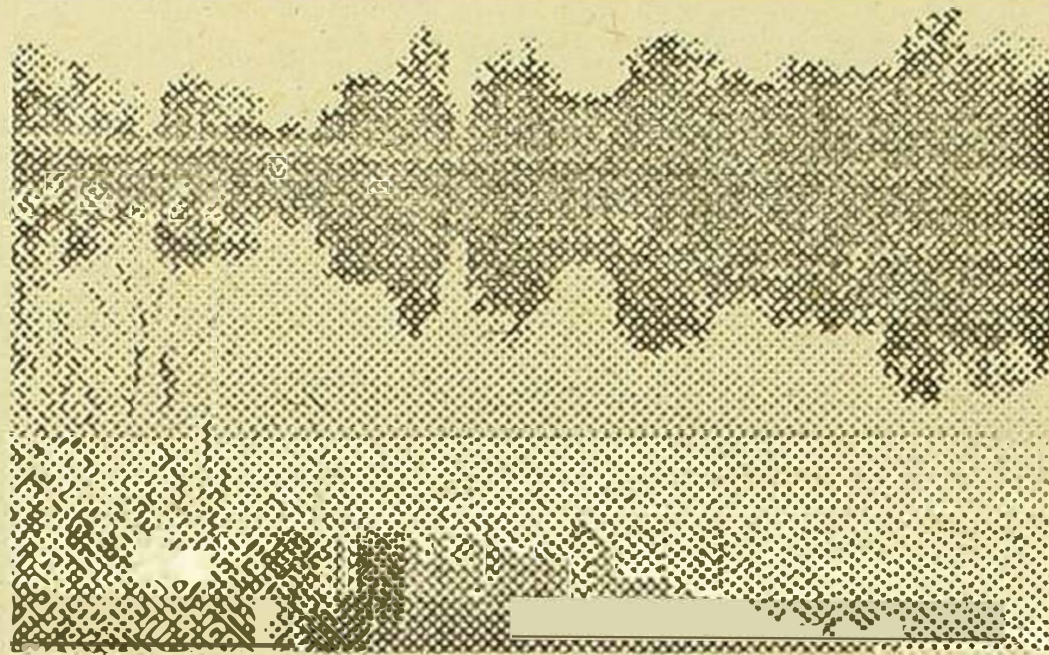
(*Ciprinus carpio* L. – Karp, krap – mađarski: ponty)

Na primjedbu jednog čitatelja da mu u prošlom napisu o šaranu rečenica: „Da bi se iz ikre izvaljale ličinke potrebno je 220 Cstupnjeva toplote vode...” nije jasna, dopunit ću je objašnjenjem: da bi se mlad šarana izvaljala (izlegla) potrebno je da toplota vode bude, npr. 20 C i onda će se mlad izvaljati za 11 dana ili ako je toplota vode 22 C, onda će se mlad izvaljati za 10 dana itd. U svibnju ili lipnju toplota vode u plićacima dostiže čak i više vrijednosti. Radi onog nejasnog opisivanja ove pojave ispričavam se svima koje sam doveo u dvoumljenje.

Mlad šarana, u prirodnim uvjetima, prvo se hrani larvama raznih insekata, jedva vidljivim račićima i crvićima. (Zagovornici uništenja komaraca neka imaju na umu da je riblja mlad prvo hrani i larvama komaraca, pa je zato taj insekt vrlo koristan u lancu ishrane.) Kada malo poodraste šaran se hrani životinjama koje nalazi u dnu mulja, kojih je tamo u izobilju, a počinje se hraniti larvama, pužićima, malim školjkama, crvićima i drugim životinjicama koje žive na strukovima i listovima trske i drugog vodenog bilja. Usta šarana su oblikom prilagođena načinu

ishrane da s dna usisava mulj, kao nekom vrstom usisivača, iz kojeg uzima za hranu sva živa bića koja nađe u njemu, od kojih su neka jedva vidljiva golim okom. Nažalost, ova šaranova prirodna hrana je najomiljenija u njegovoj ishrani; ne može se koristiti kao mamac u ribolovu, jer su te životinje toliko sićušne da se ne mogu staviti ni na najmanju udicu (br. 20). Na plavnim terenima hrani se još i glistama i ercima koji su se udavili u vodi plavnih terena, pa se zato može loviti na crvenu glistu razne i crve.

Na tek šarana utječe nekoliko činilaca, ali najvažnija je toplota vode. Hranu počinje

Tu se lovi šaran

uzimati s proleća kada toplota vode dostigne oko 10 C, a najbolje se hrani kada je ona 20 – 25 C. U ovim uvjetima šaran uzima veliku količinu hrane i zato se brzo razvija. Neka se ribiči ne čude što se šaran da teško

uloviti ljeti kada uzima najviše hrane, a to je zato jer mu se na udici ne nudi njegova prirodna hrana već ono čime se on ne hrani: kuhani kukuruz ili mladi, valjci od brašna s raznim dodacima, u novije vrijeme razne „pufike” sa dodacima mirisa i još kojekakvih čuda – mamci (bojli i dr.). Kada na početku jeseni dođe do zahlađenja vode i počinju nestajati izvori njegove prirodne hrane ribiči pri nižoj toploti vode postižu bolji uspjeh u ulova nego u ljetno vrijeme.

Ljeti u plićim vodama (Palić, Ludoš, neke obližnje akumulacije) dolazi do rasta toplote vode i uslijed toga do manjka kisika, pa se šaran tada nalazi u „ljetnjem snu”, kada ne uzima hranu ili se rijetko hrani. Šaran lako podnosi višednevna gladovanja, to se takoreći i ne odražava na njegovu tjelesnu težinu. Kada se zimi nalazi u krtoгу kada se ne hrani dva-tri mjeseca, pa i više, jedva izgubi 4-5% od tjelesne težine.

(nastavit će se)

Recept za pripravu ribe:

Riblja čorba na dunavski način (jedan od načina)

Na oko 1 kg miješane ribe, obavezno sa šaranom, isjeckati glavicu crvenog luka, dodati oko 3/4 l vode i jednu zelenu papriku i sve odjednom staviti u kotlić. Kada provrije dodati sol, oko 1.5 dag crvene paprike (na 1 kg ribe), i kuhati da vrije oko 40 minuta.

Alojzije Stantić

Hortikultura

Tradicija i simbolika kod japanskog aranžiranja cveća

Ljubav prema prirodi i duboko razumevanje prirode kao i veliki interes za mnogostrano menjanje prirode od vjkada su prisutni u Japanu – Zemlji izlazećeg sunca.

Isuviše veliko osećanje i razumevanje prirode odnosno duhovna stremljenja ka neposrednoj prirodi i njenoj bliskosti sa čovekom nije tamo slučajna pojava. Dovoljno je navesti podatak da se na japanskoj teritoriji danas nalazi oko 35 aktivnih vulkana. Osim toga, razarajuće dejstvo gigantskih talasa zvanih „cuna” koji se obrušavaju u određeno doba godine sa Pacifika na kopno, ulili su izvesnu dozu straha od ove i ovakve čudljive prirode. Posle snažnih, skoro svakidašnjih zemljotresa ušla je bojazan od prirodnih pojava u japansku kuću, tako da se slobodno može reći, da ni jedna druga zemlja na svetu nema tako surovo nastrojenu prirodu prema čovjeku. Možda je, između ostalog, i to razlog da je tradicija japanske arhitekture i cvetne umetnosti formirana iz mnogovekovne adaptacije na klimatske i druge prirodne uslove toga podneblja.

Snaga i lepota prirode u svim oblastima umetnosti i literature javlja se kao inspirator i izvor visoko estetskih naslada i dubokih duševnih proživljavanja. Nije čudo da su osećanja prema prirodi i bliskosti japanskog čoveka prema njenim silama i pojavama izazvali bezbroj nacionalnih običaja i praznika posvećenih najpre i pre svega uzvišenim silama prirode i njenim još uvek neprevaziđenim lepotama. Npr. svakog septembra praznuje se dan hrizantema, praznik pod

nazivom „kikone”. Hrizantema je nacionalni cvet Japana, koji krasi i grb japanskog naroda. Veliki praznik „vistara” praznuje se u doba cvetanja „glicinije” – biljke koja se kod nas gaji pod imenom glicinia chinensis (*Wistaria* sp).

Tradicionalni praznik „Trešnjinog cveta” – „sakura” – praznuje se 20 aprila.

„Cikami” je uživanje u punoj jesenjoj mesečini. „Jukami” je uživanje u prvom snegu, „bonzai” je uživanje u negovanju patuljasti formi različitih vrsta drveća i žbunja, a „ikebana” je ime za umetnost aranžiranja cveća.

U japanskom aranžiranju cveća važni su simboli i psihološke vrednosti kao primene pojedinih grana i oblika, koji se izražavaju kao umetničko delo.

Za simbol prolaznosti vremena, odnosno za prošlost upotrebljavaju se cvetovi u punom cvetu, mahune, plodovi i suvo lišće. Za sadašnjost se koristi polurascvetali cvetovi ili već formirani listovi. Za budućnost služe pupoljci koji nagoveštavaju porast biljke.

Kamelija podseća na nestalnost života samuraja i na njihov sentimentalni odnos prema životu.

Kompozicija sa lotosom i lotosovim cvetom označava egzistenciju čoveka i posle njegove smrti. Lotos je cvet koji se rada iz blata i simbol je velikog broja božanstava u različitim religijama istočnih naroda. Ovaj cvet znači čistotu duha, koji se uzdiže iznad materijalnog sveta.

Maslina je uvek bila i ostala znak mira, a lovorika znak slave i pobede.

Smrča i crveno drveće predstavljaju simboli posvećeni zaštitnici mladosti i boginji ljubavi.

Kontinuiran rast biljke predstavlja životni procvat, a procvetali pupoljci označavaju budućnost i život. Uvelo lišće simboliše sentimentalna osećanja jeseni i laganog umiranja. Pupiljci govore o dolasku proleća.

Bor je simbol za dug život i najčešće je korišćen kao pozadina, kao idealan fon za prikaz jesenjeg ili zimskog aranžmana.

Šljiva je takođe simbol dugačkog života, ugladenosti i hrabrosti – to je biljka koju Japanci izražavaju hrabrosti i čistotu. Bambus označava odanost, postojanost i nevinost.

Orijentalni mak simbolizuje ljubav. Vrba i kamelije su popularne u aranžiranju zbog svojih krivih linija, koje se lako usaglašavaju sa krivinama posuda ili vaza.

Kada se bor kao znak snage i mladosti odnosno dugovečnosti, koristi sa crvenim cvećem, koji simboliše sreću, onda se otamenjuje mladima i predstavlja tradicionalni nalan cvetno-umetnički eksponat.

Za vesele novogodišnje praznike upotrebljavaju se borovi i bele hrizanteme. Za praznik lutaka koriste se cvetovi breskve, a za dečiji dan usvojen je cvetni aranžman od irisa, tj. perunike i trešnjinog cveta.

Simbolizam u aranžiranju cveća vezan je za staru japansku tradiciju, kulturu i verske običaje.

Ružica Pisanić, dipl. ing. hortikulture

Aforizmi

- Laskamo sebi kad kažemo da nam la-
nje ne treba.
- Kada se torba okači o pogrešnu granu,
pomaže ni jačina stabla.
- U nastavni program škola budućnosti
talo bi uvesti kao obvezatan predmet – O
ovni pojmovi reciprociteta.
- Nesreća je: čamiti zatočen od vlastitih
a.
- Deklarirani anacionalni bastardi jesu
auti roda svog.
- Najčešća personifikacija imena u zemlji
"dodij": Sunovrat (narcis) Zlobić.
- Japajaizam je veoma opaka bolest; na-
a i najzdravije psiho-entitete.
- Biti praktičan: od dva zla – odabrati
nje; biti taktičan – izbjeći oba.
- Preporuka za ljubitelje slikarstva i ...:
ajte ljudi i uživajte u „Posljednjoj
eri“!
- Stara groblja su se orijentirala prema
entu...

Željko Skenderović

Aforizmi

- Djeca su uvijek ispred odraslih – na
grafijama.
- Europski promatrači bili su nazočni
kom mnogih nedjela u Bosni, ali su u
ni slučajeva bili bezočni.
- Što više jača policijska država, to je
od više u redu.
- Kolika tolika – važno da je država.
- Aroma za krem je novokomponirana.
Izraziti je dešnjak, a lijevo je orijentiran.
- Jugoslavija je siromašna zemlja – zato
radnike na plaćena odsustva.
- Škola života ne poznaje ponavljače.
- Sva djeca iznose iz škole potrebna
nja – jedni u glavama drugi u torbama.
- Stanovi su nam bili hladni, a bili smo
netički zatvoreni.

Dujo Runje

**Kvalitetnu semensku robu, sredstva za
zaštitu bilja, stočnu hranu, dodatke
točnoj hrani, alatke, kućnu hemiju,
proizvode od plastike i još mnogo čega
drugog, možete nabaviti u:**

OLJOPRIVREDNOJ APOTECI

AGROSU

ari Žednik, Žarka Zrenjanina 11,

tel: (024) 787-043 i

Tornjoš, Maršala Tita 32,

tel: (024) 841-006

konkurentni smo: cenom, kvalitetom,

uslugom, savetom.

Posetite nas i uverite se!

Čutak za žene

Dok napolju kiša pljušti i kišne kapi snažno
kaju o moje prozore, a pri tom slušam Mado-
e „I remember“, upuštam se u razmišljanje o
stenu, i njegovoj surovoj ulozi u našim životi-
revoltirana, odlučujem da se upustim u „pri-
stenu“ borbu s istim. Da, vreme je bitna stvar
otu jedne žene! Shvatam kolekcije poput
na“, „Oriflamea“, „Am waya“, „Rimmela“
ugih, svake godine na modno tržište izbacuju
proizvode od ulja (sa lekovitim dejstvom),
h maski – pilinga, maski „skrivatica“ do
ra u tečnom ili onih u prahu. I sve to sa

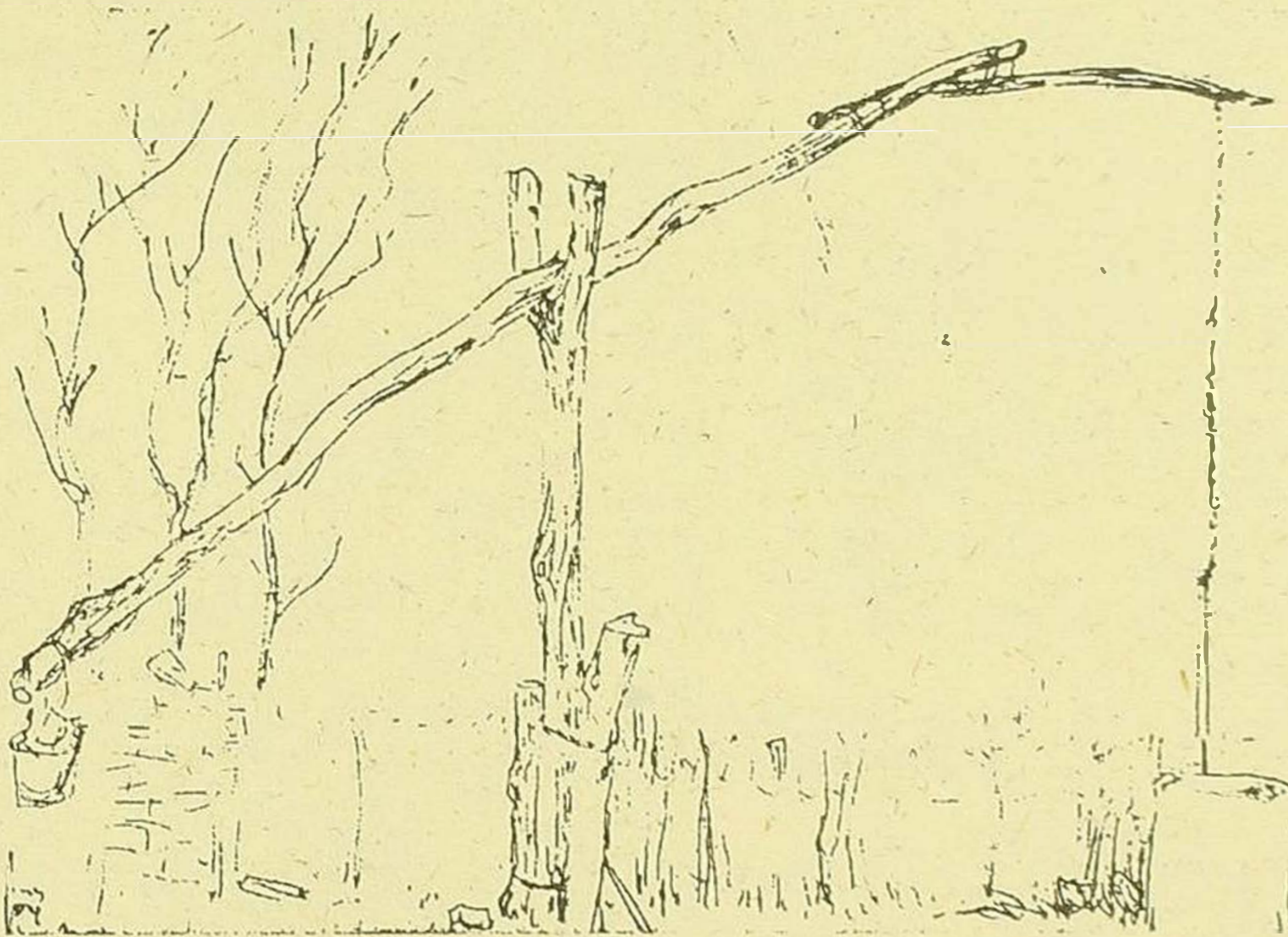
Iz života naših predaka**Hetija u varoši (II.)**

Naši su išli na hetiju u varoš samo kad se
moralo, jel njim je tribalo dosta vrimena da
dodu sa durdinski salaša. Na varošku hetiju
se ride dolazilo, al su one bile bogatije do-
gađajima i novostima. U Bajmak se išlo na
svaku hetiju, a izostalo samo kad se radio ris
il se brali kuruzi. Da je bilo makar kako
vrime na hetiju je tribalo otić, a kad se nije
moglo kolima, onda je kogod oćo pišće.

Svi koji su imali kuću u varoši, a rad obala-
ska svoji i rad drugi poslova koje su morali
obavit, s vrimena na vrimen morali su doć u nju.
Dolazak u varoš je zgadnan da bude hetijom,
jel se onda o jednom putu dalo uradit dosta
tog. Uspuť, su doneli štogod u kuću: ogriva
(lotra čutaka), piće, mlika, sira, jaja, voća,
povrća, pileža... jel varošani nisu imali ništa –
osim vode, sve njim je tribalo donet na noge,

biņu, vidit šta ima novog u dućanima... Žen-
ske su išle svojim putom, a muškarci svojim,
jel su njim potrebe bile drugačije.

Hetija je varoš napunila svitom, a to se
najbolje vidilo po tom koliko se ljudi skupilo
kod varoške kuće, na dilu oko glavnog ulaza
pa do ćoške kod pateke. Zimi je tu bila zavi-
trina, „nije duvo gornjak u brkove“, s prolića
je bio dobar prigrivak, a liti je bio debo lad
od gelegunja. Uz to sve su zvanije bile u
varoškoj kući, pa kad je ko tamo posvršavo
poslove, sašo je doli med ljude. Niko se nije
unaprid dogovaro da će se s kimegod nać, al
zato čim se nade med ljudima našo bi kog
poznatog, a kad se nade s poznatim oma se
ima o čem divanit. Ljudi su susret možda
počinjali i ovako: „Faljen Isus! Uvik faljen
bio! Šta ima novog? Ta, jeto jesapim da na

onda je tušta Đurđinjana imalo kuću u va-
roši, a u Bajmaku niko, iako je dosta nji
tamo kršteno i saranjeno u Paprenjači. Oni-
ma koji su imali kuću u varoši ni se bilo teško
nakanit da u nju dodu, jel su imali di puštit
konja, prisvuć se i ako je tribalo prinoćit, a
koji nisu imali kuću a iz daljeg su, svračali su
kod rodbine i prijatelja. Tako je svako imo
di doć i da bude zbrinut, a zato su varoške
paorske kuće imale i košaru.

Naši stari su sve radili smireno, pro-
mišljeno i temeljno, ništa „na vrat, na nos“,
pa su se tako spremali za dolazak u varoš –
iz daljeg. Znalo se kad će se, ko i rad čega ić,
niko nije išo u varoš samo da bi je vidio („ko
muva brez glave.“).

Sve se po varoši obavljalo pišće, tramvaj
nisu koristili, a znali su kazat da se mora past
s nogu dok sve ne obadeš. A tribalo je obać
pecu, zvanije, pomolit se u crkvi, obać rod-

bajmačkom petrovačkom vašaru probam
prodat onu kravu s teletom, sad je već tušta
josaga, pa na zimu neće bit mista za sve, a
triba i malo novaca...”. Ko mali zapamtio
sam i jedan ovaki susret nešeg rodaka Ta-
vankućanina s didom. Pito ga je: „Ajde, Ilija,
uputi me ko se to u Đurđinu fali na sva usta
da je tako dobro navro. Je l to istina?“ Eto,
to je bilo novo il štogod tom slično. Čovik ne
mož doć u varoš, a da nije dono kaku novost,
a ni iz nje otić da je sobom ne ponese. Na
varoškoj hetiji je bilo izmišanog naroda, čak
i iz svakog budžaka subotičkog atara, pa su
ti susreti bili onodobne „usmene novine“.

Tako su se širile novosti iz bunjevački
salaša, izmišane u varoši, a znalo se pomalo
kako je i kod ljudi u komšinskim selima di
su živili Srblji, Madžari i Švabi.

(nastavit će se)

Alojzije Stantić

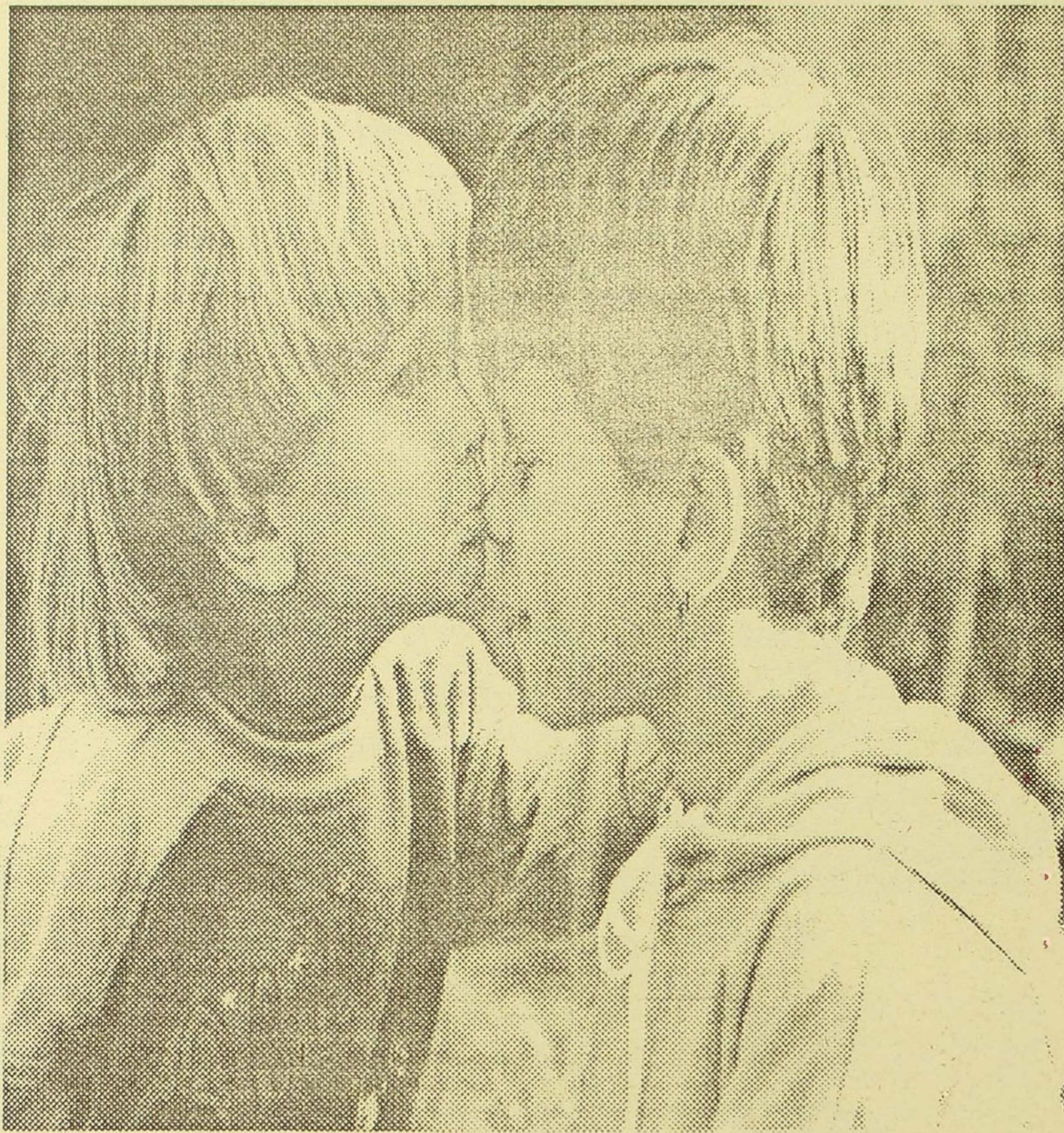
Make up – u skladu sa godinama

jednom, komercijalnom svrhom: „Delovati što
duže, sveže, mladalački, ženstveno i očuvano“. Da bi ove kolekcije delovale uspešno i na vašem licu, potrebno je znati adekvatno ih upotrebiti, uz moguću konsultaciju sa vašom kozmetičarkom. S druge strane, „šminka“ je oružje određenog vremenskog trajanja koja ispravlja nedostatke, koriguje podočnjake, akne, razliku u boji kože, prikriva pege... Takode, ističe i naglašava ženstvene delove na licu, te čini ženu onakvom kakva bi donekle želela biti. Uz stručno korišćenje rezultati ne izostaju!!! Boje senki, rumenila i ruža

moraju odgovarati ličnosti, a samim tim i garde-
robi, da bi se žena osećala lagodno, samouvereno
i opuštano. Nezaobilazni dodatak „tajnoj magiji
boljeg izgleda“ svakako su parfemi. Miris takode
otkriva karakter žene, njenu senzualnost. Ona ga
stavlja sa određenim ciljem: da ostavi utisak za-
nosne, slobodne, sportske, poslovne, jake,
nežne... žene. Ovog leta je u modi kombinacija u
mirisima. Primera radi s „Tresorom“ – „Mille-
nia“?, „Far away“, kao i „Sie Rogue“, „Casbah“,
„Gold“.

P. S. Dame razmislite...

d.

HAJDEMO U ŠKOLU!

Sljedećeg tjedna djeca će krenuti u školu kako bi usvojili znanja tekovina naše civilizacije, što je hvale vrijedan čin. No, pitanje je hoće li i njihovi učitelji moći civilizirano „preživljavati” i tako im mogli prenositi ta znanja? S još neprimljenim plaćama za li-panj to će, strahujemo, biti teško.

Kupuje Subo- ticu

Bio jedva gazdica tisnog stanja, a volio se falit i vandizat više neg kruva ist. U džepu uvik prazno, u luli ladno, al kad se on počme falit to nije šala istrpit. Nema on salaš na dolu, al njegova dica se kociljala čim otvoru vrata salaša. Druga dica to radu po ledu, a njegova žcna prolije po avliji topljeno salo, pa kad se smrzne, dica se po njim kociljaje. I svašta tako izmišlja.

Jedared i njeg snašla srića, na vašaru našo budelar, u njemu tri dukata. E, to već nije prazna fala, ima on novaca!

Iz ti stopa očo u varošku kuću, traži purgeljmajstora.

– Bačo, šta će vama purgeljmajstor? – upita ga pisar što je sidio ispid purgeljmajstorove sobe.

– Imo bi š njim niku trgovinu.

– Glavom baš s purgeljmajstorom?

Bunjevačke narodne pripovitke

– A da ko bi mi drugi mogo kazat pošto je Subotica?

Kazivao: Felo Skenderović, Đurđin

Jedan drž, dvojca kukajte

Išo Ciganin pa svrati na jedan salaš. Kad on tamo, a oni baš ručaje kajgane. On gladan, a ne zovu ga. Gledi, gledi i jedared kaže:

– Dobro, ljudi, pa šta to idete?

– Pa kajgane, dašta idemo. Ne vidiš da je to kajgana?!

– Ja to nikad nisam io. Av, pa ja to ne bi mogo poisti, pa nikako. Da me kljukate ja to ne bi mogo poisti.

Bili tamo bačo i tri sina, oni namigivaje jedan na drugog:

– Hajde – kaže – da ga nakljukamo.

I oni skoču, uvatu Ciganina, pa dvojica držu ga za ruke, a jedan će ga kljukat. Kljukaju ga ko gusku, al Ciganin guta i jedared viče:

– Nemojte takō, već jedan držte, dvojica kljukajte!

Kazivao: Nikola Pinter, Subotica, rođen 30. travnja 1921.

Iz starog tiska

Kako je pivao

Balint Vujkov prije

Gromovi pucajte, majku vam vašu,
Spasite bednu sirotinju našu,
Ubijte popove, gospodu, lopove...
Uslišite naše siromaške snove.

**Kako piva sad, pošto se
već smistio u jednoj**

kapitalističkoj

advokatskoj kancelariji

*Dok sam bio mladan momak ja,
Socialista sam bio ja.*

Sada, molim, nek se to zna,

Biću onog koji više da.

„Bunjevačko žackalo”, 3. veljače 1940.

**Naš restoran svakodnevno
(osim ponedjeljka) od 10 do 24 sati nudimo
raznovrsne kulinarske specijalitete!**

Sve je dobro, ali kotlić je najbolji!

Recept za naše goste

Ragu čorba od vinogradskog puža

Najbolji su puževi u maju mesecu pri-mera oko 2,5 cm. Sveže prikupljene puže treba obariti u slanoj siréetnoj vodi oko minuta. Posle toga se izvlače iz kućice, pe u hladnoj vodi i čisti se crni deo creva.

Čiste i oprane mišice iseckati u pravil kockice. Dinstati luk na malo ulja dok postane staklast. Ubaciti meso, biber, „Vegete” ili nešto slično, sitno sećkanu š garepu i peršun. Kuvati oko sat vremena.

Služiti toplo sa limunovim sokom.

Prijatno!

Subašin račun

Niki gazda od vinograda nikako da pomiri s pudarskim zakonom da je pr božije, drugo pudarovo, a treće gazdino. bi da pudar ne smi uzet iz vinograda ni z grožda, ni zrno voća. Kažu mu ljudi:

– Di si ti još vidio čelu da ne okošta me

– A, nema tog kod mene. Moje je platim, a pudarovo je da radi i gotovo.

I tako je dotiro dotleg da hamade sve godine minjo pudara. Tako je bilo i s Doselio novog pudara, kad jevo i subaše je čuvo taj frtalj, sa sinom obalazi vinogra Gazda ga zovne ustranu:

– Slušaj subašo, ti gledaj dobro šta moj pu radi, a posli berbe je akov novog vina tvoje.

Subaša samo namignio na sina, pa:

– Dobro, gazda, i zbogom.

Kad su odmakli, deran pita:

– Bačo, vi niste pristali na to što v gazda nudi?

– Sinko, pa nisam baš lud. Ja njemu da akov novog vina gledam, kad mi je pudar davo dva akova starog vina da ne gledam.

*Kazivao: Joka Antunović, Bukvać
Zabilježio i obradio: Balint Vujkov*